

**AB'NDE VE TÜRKİYE'DE UYGULANAN
TARIMSAL YAYIM DANIŞMANLIK EĞİTİM
SİSTEMİNİN KARŞILAŞTIRILMASI**

Fatma KOÇAK

**Yüksek Lisans Tezi
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Aydın GÜREL**

2012

T.C.
NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**AB'NDE ve TÜRKİYE'DE UYGULANAN TARIMSAL YAYIM
DANIŞMANLIK EĞİTİM SİSTEMİNİN KARŞILAŞTIRILMASI**

Fatma KOÇAK

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: PROF. DR. AYDIN GÜREL

TEKİRDAĞ-2012

Her hakkı saklıdır

Prof. Dr. Aydın GÜREL danışmanlığında, Fatma KOÇAK tarafından hazırlanan bu çalışma aşağıdaki jüri tarafından Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı : Prof. Dr. Aydın GÜREL

İmza :

Üye : Prof. Dr. Aydın ADİLOĞLU

İmza :

Üye : Doç. Dr. Okan GAYTANCIOĞLU

İmza :

Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu adına

Prof. Dr. Fatih KONUKCU

Enstitü Müdürü

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

TÜRKİYE’DE ve AB’NDE TARIMSAL YAYIM ve DANIŞMANLIK SİSTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMALI OLARAK İNCELENMESİ

Fatma AYLA KOÇAK

Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Aydın GÜREL

Bilgi kalkınmanın en önemli itici gücüdür. Yoksulluğu azaltmak, gıda güvenliğini sağlamak ve doğal kaynakları daha sürdürülebilir yönetmek bilginin çözmesi beklenen önemli sorunları arasındadır. Sürdürülebilir kalkınma çalışmalarında sürdürülebilirlik amacına ulaşılabilmesi, toplumların ihtiyaç duyduğu bilginin daha heterojen bir hal almasına neden olmuştur. Bu çalışmada bilginin üretildiği kaynaktan bilgiye ihtiyaç duyan üreticiye ulaşabilme konusunda tarımsal yayım ve danışmanlığın önemi ve tarımsal üretime yapabileceği katkıların ne olabileceğini incelemek amaçlanmıştır. Çalışmada AB ülkelerindeki tarımsal yayım ve bu kapsamda tarımsal yayım ve danışmanlığın Türkiye tarımına getirebileceği dönüşümün gerekliliğini incelemek de araştırmanın bir diğer amacıdır. Çalışmada literatür taraması yapılarak Türkiye’deki tarımsal yayım ve danışmanlık sisteminin mevcut yapısı ve işleyişi incelenmiştir. Bunun yanında seçilmiş bazı AB ülkelerindeki tarımsal yayım ve danışmanlık sistemi de Türkiye ile karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler : Tarımsal yayım, danışmanlık, sürdürülebilirlik, bilgi

2012, Sayfa : 64

ABSTRACT

Ms.C.Thesis

TURKEY and EU COMPARATIVE STUDY of AGRICULTURAL EXTENSION and ADVISORY SYSTEMS

Fatma AYLAKOÇAK

Namık Kemal University

Graduate School of Natural and Applied Sciences

Agricultural Economics Department

Supervisor : Professor Aydın GÜREL

Learn the most important driving force of development. Reduce poverty, ensure food security and sustainable manage natural resources are among the major issues expected to decode the information. Achieve the purpose of sustainable development, sustainability studies, a more heterogeneous societies become more knowledge has led to needs. From this study, knowledge is produced producers who need access to information and counseling on the importance of agricultural extension and agricultural production could be to investigate what contributions. In this study, in this context the EU countries, agricultural extension and transformation of agricultural extension and counseling can bring to agriculture, the need for Turkey to examine the other objective of this research. In this study, to review the literature in Turkey, agricultural extension and advisory system and the functioning of the existing structure were investigated. In addition, agricultural extension and advisory services in selected EU countries in comparison with Turkey were investigated.

Key Words : Agricultural Extension, counseling, sustainability, information

2012, Page:64

ÖNSÖZ

Bu çalışmamda konu seçiminden sonuç aşamasına kadar beni teşvik eden, destek veren, yönlendiren ve görüşlerinden büyük ölçüde yararlandığım tez danışmanım Sayın Prof.Dr.Aydın GÜREL'e ve her konuda yardımını esirgemeyen bölüm başkanımız Prof.Dr.İ.Hakkı İNAN hocama, bu çalışmayı oluştururken yararlandığım tüm eserleri meydana getiren bilim adamları ve kurum yöneticilerine teşekkürü bir borç bilirim.

Fatma KOÇAK

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	i
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	vii
SİMGELERDİZİNİ.....	viii
1.GİRİŞ.....	1
1.1. TARIMSAL YAYIMIN GENEL TANIMI.....	3
1.1.1. Tarımsal Yayım	3
1.1.2. Tarımsal Yayımın Amaçları ve Önemi.....	5
1.1.3. Tarımsal Yayımın Gelişimi.....	6
1.1.3.1.XIX.Y.Y. Öncesi.....	6
1.1.3.2.XIX. Y.Y. Sonrası.....	8
2. KONU İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR.....	9
2.1. Yurtiçinde Yapılmış Çalışmalar.....	9
2.2. Yurtdışında Yapılmış Çalışmalar.....	10
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	11
4. TÜRKİYE'DE TARIMSAL YAYIM VE DANIŞMANLIK SİSTEMİ.....	12
4.1.Tarihsel Gelişimi.....	12
4.1.1.Osmanlılar Öncesi.....	12
4.1.1.2.Osmanlılar Dönemi.....	12
4.1.1.3.Cumhuriyet Dönemi.....	13
4.2. Önemi	14
5. TARIMSAL YAYIM YAKLAŞIMLARI.....	17
5.1. Teknoloji Transferi Yaklaşımları (Yukarıdan Aşağıya Yaklaşım).....	18
5.1.1. Geleneksel tarımsal yayım yaklaşımı.....	18
5.1.2. Ürün geliştirme ve üretim yaklaşımı.....	18
5.1.3. Entegre tarımsal kalkınma programları yaklaşımı.....	18
5.1.4. Entegre kırsal kalkınma programları yaklaşımı	18
5.1.5. Üniversitelerce kurulan tarımsal yayım yaklaşımı.....	18
5.2. Katılımcı (Problem Çözücü) Yaklaşımlar (Aşağıdan Yukarıya Yaklaşım).....	19
6. AB ÜLKELERİNDE TARIMSAL YAYIM VE DANIŞMANLIK SİSTEMİ.....	21
6.1. Tarihsel gelişimi.....	21
6.2. Bazı AB ülkelerinde tarımsal yayım.....	23
6.2.1. Almanya.....	23
6.2.2.Avusturya.....	24
6.2.2.1. Tarımsal yayım sistemi.....	24

6.2.2.2. Yayımın organizasyonu.....	25
6.2.3. Danimarka.....	26
6.2.4. Hollanda.....	28
6.2.4.1. Özelleştirme öncesi durum.....	28
6.2.4.2. Özelleştirilme nedenleri.....	29
6.2.4.3. Özelleştirme sonrası.....	29
6.2.4.4. Özelleştirme sürecinde karşılaşılan sorunlar.....	31
6.2.4.5. Hollanda tecrübesinin diğer ülkelerde uygulanabilirliği.....	32
6.2.4.6. Son durum.....	33
6.2.4.7. Hollanda’da Yayımcıların Nitelikleri.....	35
6.2.5. İngiltere.....	35
6.2.6. Macaristan.....	37
6.2.7. Estonya.....	38
6.2.7.1. Tarımsal yayım sürecinin gelişimi.....	38
6.2.7.2. Tarımsal yayım pazarının oluşması.....	39
6.2.7.3. Bireysel tarımsal danışmanlık sisteminin desteklenmesi.....	40
6.2.7.4. Tarımsal yayım sisteminde sertifikalandırma ve eğitim.....	41
6.2.7.5. Tarım bilgi ağlarının kurulması.....	41
6.2.7.6. Özel tarımsal danışmanlık sisteminin etkileri.....	43
6.2.7.7. Tarımsal danışmanlık hizmetlerine devlet desteği.....	43
6.2.8. Litvanya.....	43
6.2.9. Polanya.....	44
6.2.9.1. Tarımsal yayım sistemi.....	45
6.2.9.2. Değişim süreci.....	46
6.2.9.3. Tarımsal yayım servisinin vizyonu.....	47
6.2.9.4. Tarımsal yayım servisinin misyonu.....	47
6.2.9.5. Kamu yayım sisteminin avantajları.....	48
6.2.9.6. Tarımsal yayım sisteminde mülkiyet ve organizasyon yapısı.....	48
6.2.9.7. İl tarımsal yayım merkezlerinin faaliyetleri.....	49
6.2.9.8. Özel tarımsal yayım hizmeti çalışmaları.....	49
6.2.10. Bulgaristan.....	50
7. AB ÜLKELERİ VE TÜRKİYEDE TARIMSAL YAYIM UYGULAMALARI.....	52
7.1. AB açısından Türkiye’de tarımsal yayımın güçlü zayıf yanları.....	55
7.2. AB açısından Türkiye’de tarımsal yayımda fırsatlar ve tehditler.....	56
8. SONUÇ.....	58
KAYNAKLAR.....	61
ÖZGEÇMİŞ.....	64

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge.6.1. Avrupa Birliği Ülkelerinde Yayım Sistemleri.....	23
Çizelge.6.2. Danimarka tarımsal yayım sistemi.....	27
Çizelge7.1.Türkiye'deki Tarımsal Yayım Sisteminin SWOT Analizi İle Değerlendirilmesi.....	54

SİMGELER DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
ACG	Danışmanlık Konsept Grubu
ADAS	Tarımsal Kalkınma Yayım Servisi
AICC	Tarımsal ve Kırsal Bilgi Akışı Koordinasyon Merkezi
ARIB	Tarımsal Kayıt ve Bilgi Bordu
CIC	Bölgesel Tarımsal Bilgi Merkezi
DLV	Hollanda Tarımsal Yayım Servisi
EUROPGAP	İyi tarım Uygulamaları
IFAD	Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu
ÖLN	Ekolojik Performans Kataloğu
PHARE	Polonya ve Macaristan Ekonominin Yeniden Canlandırılması Hareketi
RAAS	Bölgesel Yayım Servisi
RIC	Yerel Tarımsal Bilgi Merkezleri
TEDGEM	Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğu
TOT	Teknoloji Transferi
TYUAP	Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi
ZİGEM	Ziraat İşleri Genel Müdürlüğu

1.GİRİŞ

Tarım ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarıyla, toplumun bütün kesimlerini yakından ilgilendiren bir sektör olup, ülkelerin kalkınmasında önemli rol oynamaktadır. Küreselleşen ekonomik sistemle rekabet gücü artan, hızla değişen pazar şartları, tarım sektörünün önemini artırmaktadır. Globalleşmeyle birlikte bütün toplumlarda problemler derinleşmekte yeni problemler ortaya çıkmaktadır. Tarım sektörü de bu süreçten en yoğun etkilenen sektörlerden birisi olmaktadır. Küreselleşme süreci bir yandan özel sektörü ve bireyin özgürlüğünü ön plana çıkarırken, diğer yandan devletlerin planlamaya yönelmesine neden olmaktadır.

Günümüzün hızlı değişen pazar koşulları ve teknolojik gelişmeleri ülkelerin uluslararası pazarlarda rekabet güçlerini koruyabilmeleri için çok iyi bir üretim ve teknoloji planlamasına duydukları gereksinimi her geçen gün artırmaktadır. Bu noktada kamu tarafından verilecek, ülkenin koşullarına ve önceliklerine uygun bir yayım hizmeti, önem taşımaktadır. Bu kapsamda; yeni ürün ve teknolojilerin hızlı bir şekilde çiftçiye benimsetilmesi, üretim deseninin, uluslararası koşullara uydurulması, tarımsal ve kırsal kalkınma program ve projelerine çiftçi kitlesinin iştirak etmesinin sağlanması ve çiftçilerin en az devlet yardımıyla kendi kendilerine yetecek duruma gelmeleri tarımsal yayım çalışmaları ile mümkün olacaktır (Şişman 2010).

Bilgi kalkınmanın en önemli itici gücüdür. Yoksulluğu azaltmak, gıda güvenliğini sağlamak ve doğal kaynakları daha sürdürülebilir yönetmek bilginin çözmesi beklenen önemli sorunları arasındadır. Sürdürülebilir kalkınma çalışmalarında sürdürülebilirlik amacına ulaşılabilmesi, toplumların ihtiyaç duyduğu bilginin daha heterojen bir hal almasına neden olmuştur.

Bilginin toplumların sorunlarını çözmeye, gelişiminde ve toplumsal değişimdeki önemine karşın, kırsal alanda yaşayan toplumlara dışarıdan götürülen bilginin sürdürülebilir olarak kullanılmasında sorunlar görülmesi nedeniyle, kalkınma uzmanlarını daha etkin bilgi kaynakları ve daha etkin yöntemlerin arayışına yöneltmiştir. Katılımcılık ve onu kapsayan yerel bilginin yoğun olarak ele alınmaya başlanması bu farkındalığın bir sonucudur.

Tüm dünyada yaygın eğitim ve yayım çalışmaları yoluyla kırsal alanda yaşayan nüfusun yaşam standartlarını artırmak yayımın ana amaçlarından biridir. Yayım sürdürülebilir kırsal kalkınmanın sağlanmasında yaşamsal bir öneme sahiptir (Özçatalbaş 2009).

Tarımsal yayım, tarımsal üretimi arttırmak ve tarım politikalarının şeffaflığını sağlamak amacı ile modern ve bilimsel çalışma teknolojilerinin araştırma ve sonuçlarını, üreticilerin

kullanabileceği formlara uyarlamak şeklinde tanımlanabilmektedir (Van Den Ban, Hawkins 1996).

Türkiye'nin sahip olduğu ekolojik zenginlik, çok değişik çeşitlilikte bitkisel ve hayvansal üretimin yapılmasına imkan verdiğinden, tarım ülkemiz için daha da önem kazanmaktadır. Tarımsal üretimin ülke ekonomisine daha fazla katkı sağlayabilmesi, üretilen tarımsal ürünlerin nitelik ve niceliklerinin iyileştirilmesi ile mümkündür. Bu iyileştirmede en önemli katkıyı sağlayabilecek araç tarımsal yayım sistemidir. Özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde toplumun eğitim sorunu çözülebildiği takdirde üretime etkisi belirgin olarak görülebilmektedir. Yani eğitim düzeyi yükseldikçe üretim planlaması, modern tarımsal üretim teknolojilerinin kullanılması, ıslah programlarında başarı kendiliğinden gelmektedir. Bu da etkili ve etkin bir tarımsal yayım ve danışmanlık sistemi ile mümkün olabilmektedir.

Bu çalışmada bilginin üretildiği kaynaktan bilgiye ihtiyaç duyan üreticiye ulaşabilme konusunda tarımsal yayım ve danışmanlığın önemi ve tarımsal üretime yapabileceği katkıların ne olabileceğini incelemek amaçlanmıştır. Bu kapsamda tarımsal yayım ve danışmanlığın Türkiye tarımına getirebileceği dönüşümün gerekliliğini incelemek de araştırmanın bir diğer amacıdır.

Bu çalışma 8 bölümden oluşmaktadır. 1. bölümde tarımsal yayımın tanımı, önemi ve amacı açıklanmıştır. 2. bölümde araştırma konusuna yakın olan diğer çalışmalar yurt içi ve yurt dışı kaynak taraması yapılarak tespit edilmiştir. 3. bölümde araştırma materyalinin nereden temin edildiği açıklanmış ve araştırma yöntemi hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırmanın 4. Bölümünde Türkiye'de tarımsal yayım ve tarımsal danışmanlık sistemlerinin doğuşu gelişimi, 5. Bölümde tarımsal yayım yaklaşımları, 6. Bölümde ise Dünyada ve AB'nde tarımsal yayım ve danışmanlık sistemleri incelenmiştir.

Araştırmanın 7. bölümünde Türkiye'de uygulanan Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Sistemi Swot analizi yöntemi ile değerlendirilmiş, genel kriterler açısından AB' de ve Türkiye'de uygulanan tarımsal yayım ve danışmanlık sistemlerinin karşılaştırması yapılmıştır.

Araştırmanın son bölümü olan 7.bölüm sonuç başlığını taşımaktadır. Bu bölümde araştırmanın daha önceki bölümlerinde elde edilmiş bulgular yorumlanarak değerlendirilmiş ve Türkiye'deki tarımsal yayım ve danışmanlık sisteminin daha iyi işlemesi için önerilerde bulunulmuştur.

1.1. Tarımsal Yayımın Genel Tanımı

1.1.1. Tarımsal yayım

Yayım, Amerika Birleşik Devletleri ve Britanya’da (Extension Education) terimi ile tanımlanmaktadır. Extension kelimesinin mastar hali olan “to extend” yaymak, genişletmek; “education” ise eğitim anlamındadır. Türkçede kullanılan Yayım terimi de İngilizcedeki karşılığı gibi yaymak fiilinden üretilmiş olup sözcük anlamı bilgi yayma olarak ifade edilmektedir (Şişman 2010).

Çeşitli yazarlar ve yayım uzmanları tarafından yapılmış tarımsal yayım tanımlarından bazıları şöyledir;

Mounter, tarımsal yayımı: “Çiftçilere eğitim yoluyla tarımsal üretim şekilleri ve tekniklerinin geliştirilmesinde, üretimde etkinliğin ve tarımsal gelirin artırılmasında, hayat standartlarının iyileştirilmesinde, kırsal hayatın sosyal ve eğitimsel seviyesinin yükseltilmesinde yardımcı olan bir hizmet veya sistem” olarak tanımlamaktadır. Bu tanım oldukça geniş kapsamlıdır. Tanım çerçevesinde çiftçinin yaşadığı ve faaliyet gösterdiği bütün alanlar, tarımsal yayımın konusuna dahil edilmiştir. Yani çiftçi ile direkt temas yanında, yayım araştırmaları, eğitim, yardımlaşma ve bilgilendirme çalışmaları da tarımsal yayım sistemi içinde ele alınmış olmaktadır.

Russell (Jones), tarımsal yayım kavramını: ‘Çiftçilere, ürünlerin verimliliğinin artırılması ve yaşam standartlarının yükseltilmesi; yeni tarımsal üretim metotlarının benimsetilmesi için gerekli bilgi ve becerilerin sağlanması’ olarak tanımlamaktadır.

Fischer ve arkadaşları; “Yayım ve çiftçi eğitimi, mevcut üretim kaynaklarından daha etkin yararlanılması amacıyla, enformasyon ve pratik becerilerin iletilmesini hedefler” demektedir.

Bütün bu tanımlamalar, yayımı; bazı hizmetlerin (öneri, fikir, teknoloji, enformasyon, bilgi ve beceri) sağlanması veya transferi olarak ifade etmektedir. Yayım çalışması bunların sağlanması ile başlamaktadır. Sağlanan hizmetlerin genelde kullanışlı, gerekli, yeni veya uygun olması gerektiği söylenmektedir.

Fakat kırsal alanda yaşayan insanların neleri yararlı, gerekli veya yeni olarak bulduklarını nasıl bileceğiz? Bu kriterlerin yerine getirilip getirilmediğine kim karar verecek? İnsanların kararlarının iyi veya sağlıklı olduğundan nasıl emin olabiliriz?

Yayımın belirli bir teknoloji veya önerinin sağlanması yerine, bizzat çiftçiler veya işletmeler ile başladığını belirten tanımlamalar da bulunmaktadır. Örneğin;

Albrecht ve arkadaşları tarımsal yayımı: ‘Çiftçilerin acil problemlerini kendi

kendilerine çözebilmesi için yayım elemanlarınca motive edilmeye çalışıldığı ve bu yönde harekete geçebilmeleri için fikir ve cesaret ile birlikte yetenek kazandırmaya yönelik yardımların sağlandığı bir süreç' olarak tanımlamaktadırlar.

Bu tanımlamada yayım ile verilen, 'cesaret' ve 'fikir'dir. Öte yandan, belirli bir durum karşısında ne yapılması gerektiği kararını almanın sorumluluğu, yayım elemanından daha çok çiftçilere aittir. Yayım hizmetlerinden sadece işletmenin sahibi (genellikle erkek), çiftçi mi yararlanmalıdır? Yoksa başkaları da bu hizmete dahil olmalı mıdır?

Profesör Niels Röling'e göre yayımın esası, insanların davranışlarında değişimi teşvik etmenin hedeflenmesidir. Röling, tarımsal yayımı: 'Kamu veya toplum yararına, davranışlarda gönüllü değişimi teşvik etmek için, bir kurum tarafından müdahale edilerek gerçekleştirilen bir profesyonel iletişim şekli' olarak tanımlamaktadır.

Yukarıda yapılan tanımlamaların çoğu yayımın uzmanlaşmış bir servis tarafından yapıldığını belirtmektedir. Ancak günümüzde, çiftçi ile çiftçi' arasındaki yayımın önemi daha fazla ön plana çıkmaktadır.

Yapılan tanımlarda yayımın, öneride bulunma ve enformasyon sağlama gibi daha az elle tutulan (soyut) hizmetler ile sınırlı olduğu belirtilmektedir. Bunların yanında, bazı uzmanlar ise yayımın eğitim hizmetlerini de kapsadığını tartışmaktadırlar.

Çiftçiler eğitilmeksizin, yayım elemanları tarafından sağlanan enformasyon ve önerilerin etkin bir biçimde kullanılamayacağı açıktır. Örneğin, çiftçilerin önlem amaçlı olarak alışlagelmiş bir şekilde ilaçlama yaptığı bir bölgede, bitki korumaya yönelik yapılacak öneriler, entegre zirai mücadele yöntemlerinin teşvik edilmesi çalışmalarında, aşırı tarımsal ilaç kullanımının sağlık ve çevreye olan olumsuz etkileri, böceklerin hayat evreleri veya ekonomik zarar eşiği kavramları hakkında çiftçilerin eğitilmeleri ile yararlı olacaktır.

Van den Ban ve Hawkins (1996) tarımsal yayımı: 'Çiftçilere her konuda fikir oluşturma ve doğru karar verme yönünde yardımcı olmak için, enformasyon ve iletişim metotlarının planlı bir biçimde kullanılmasına dönük bir eğitim sistemi' olarak tanımlamaktadırlar.

Özet olarak yayım; yayımcının çiftçiye kendi problemlerini çözebilecek şekilde motive etmesi ve ona yetenek kazandırmasını içeren bir süreçtir (Anonim 2008).

Tarımsal Yayım ise, hemen hemen tüm dünyada başta üreticiler olmak üzere kırsal kesimde yaşayan insanlara, bilimsel araştırma sonuçlarını ve yeni teknolojileri aktarmak suretiyle onların sosyal, kültürel ve ekonomik açılarından gelişmelerine yönelik okul-dışı ve gönüllülük esasına dayalı eğitimsel bir süreç olarak algılanmaktadır (Yurttaş ve Atsan 2007).

1.1.2. Tarımsal yayımın amaçları ve önemi

Yapılan bu tanımlamalar çerçevesinde tarımsal yayım çalışmasının amaçları şöyle

sıralanmaktadır.

- Çiftçilere mevcut ve gelecekteki durumlarını analiz etmekte yardımcı olmak,
- Bu analiz sonucu belirlenen problemler ve bunların birbirleriyle olan ilişkilerini görmeleri konusunda çiftçiye yardımcı olmak,
- Çiftçinin mevcut bilgilerini gerçekçi bir şekilde düzenlemesine ve yapılandırmasına ve/veya onun yeni bilgi ve yetenekler kazanmasına yardımcı olmak,
- Doğru tercihler yapabilmeleri konusunda yardımcı olmak,
- Çiftçilere fikir oluşturma, karar verme ve yapacağı uygulamaları izleme ve değerlendirme yeteneği kazandırma konusunda yardım etmek,
- Çiftçileri harekete geçmeleri konusunda motive etmek,
- Çiftçiye gelecekte karşılaşacağı problemleri yayımcının yardımı olmaksızın kendi başına çözebilmesi, doğru kararlar verebilmesi için gerekli yetenekleri kazandırmak.

Tarımsal yayım, çiftçinin problemlerini çözmesine yardım etme süreci olarak tanımlanmak suretiyle ‘insan faktörü’ bu sürecin merkezine yerleştirilmektedir. Çünkü sadece insanların problemleri vardır. Diğer varlıkların problem sahibi olmaları düşünülemez.

Bu amaçlara ulaşmak için yayımcı ile çiftçi arasında bir ortaklaşa ilişki kurulmalıdır. Bu çerçevede de yayımcı, çiftçinin refahı konusunda sorumluk taşımalı ama çiftçinin karar verme özgürlüğü sağlanmalı ve ortaya çıkacak rizikolardan çiftçi sorumlu olmalıdır. Çünkü sonuçta çiftçi vereceği kararların sonuçlarından etkilenecek olan kişidir.

Tarımsal yayım çiftçiler ve kırsal alanda yaşayan insanların yaşam kalitelerini yükseltmek için onlara yardımcı olmayı amaçlayan, okul dışı bir yetişkin eğitimi hizmetidir. Tarımsal altyapının iyileştirilmesi ve sorunların çözülmesi, verimliliğin ve dolayısıyla üretimin artırılması için eldeki kaynakların optimum kullanılmasının sağlanması, yeni tekniklerin geliştirilmesi ve uygulamaya konulması konuları önem kazanmaktadır. Bunların gerçekleşmesi üreticilerin yeteri kadar bilinçlenmesi ve gelişmelerden haberdar edilmelerinin sağlanması ile mümkündür. Bunu sağlayacak birincil faktör tarımsal yayımdır.

Gelişmekte olan ülkelerde özellikle tarım sektörü ekonomik gelişmenin sağlanmasında önemli görevler üstlenmektedir. Tarımda gelişme, bilimsel araştırma bulgularıyla elde edilen teknolojik yeniliklerin üreticiler tarafından kullanılmaya başlanması ve yaygınlaştırılmasıyla mümkündür. Dolayısıyla tarımsal faaliyette bulunan, tarımsal faaliyetleri yönlendiren kimselerin sahip oldukları özellikler, söz konusu topluma ulaşmayı, belirli davranışların ve yeniliklerin benimsetilmesini etkileyici niteliktedir. Özellikle insan faktörünün sahip olduğu niteliklerin gelişmeyi etkilemesi ve kazandırılacak yeni bilgi ve davranışlarla gelişme sürecini hızlandırıcı etkilerde bulunması kaçınılmazdır. Bu nedenle tarımsal yayım çalışmaları,

kalkınma süreci içindeki kırsal toplumların kalkınmalarında vazgeçilmez bir öğedir (Özçatalbaş 1994).

Yine gelişmekte olan ülkelerde tarım sektörünün öneminden hareketle, sektörün bugün ekonominin önemli bir faktörü olma özelliğini koruduğu bilinmektedir. Hatta bu ülkeler için yapılan bazı değerlendirmelerde, bunların ekonomilerinin gelişebilmesinin önemli ölçüde tarım sektörünün gelişmesine bağlı olduğu belirtilmektedir. Tarımsal kalkınmada yeni tarım tekniklerinin doğru kullanılması, kaynakların etkinliği ve yaygınlaştırılması sağlanarak tarımsal üretimin artırılmasında yayım önemli bir etkidir. Buna göre yayım üretim faktörü olarak insan kaynağının gelişimini sağlayarak, yeni teknolojilerin etkin kullanımında çok önemli bir rol oynamaktadır (Özçatalbaş 2009).

Tarımsal konularda yapılan tüm çalışmaların, harcanan para, zaman ve emeğin sonuçta amacı, tarımla uğraşan kişilerin kalkınmasına ve ülke ekonomisinin gelişmesine katkıda bulunmaktır. Bu amacı gerçekleştirmede etkinlik, tarımsal araştırma, öğretim ve yayım zincirinin en zayıf olan halkasının gücü düzeyinde kalır. Yani, tarımsal yayım en az tarımsal araştırma veya tarımsal öğretim kadar önemli bir konudur.

Kalkınmada en önemli faktör beşeri ve sosyal sermayedir (Anonim., 2004a). Bu faktörlerin gelişmesinde en önemli araç ise eğitimidir. İnsanların bireysel yetenekleri beşeri sermaye, insanların ortak sorunlara ortak çözümler bulmak üzere dayanışma ve işbirliği yapmaları gibi ilişkiler ise sosyal sermaye olarak adlandırılır. Beşeri ve sosyal sermaye gibi insan kaynaklarının geliştirilmesi, eğitim yoluyla olur (Yurttaş 2007).

Tüm dünyada, yaygın eğitim ve yayım çalışmaları yoluyla kırsal alanda yaşayan nüfusun yaşam standartlarını artırmak yayımın ana amaçlarından biridir. Yayım sürdürülebilir kırsal kalkınmanın sağlanmasında yaşamsal bir öneme sahiptir.

Dolayısıyla yayım kırsal alan ve tarım sektörüne müdahale etmede kullanılan önemli bir politik araç durumundadır.

1.1.3. Tarımsal yayımın gelişimi

1.1.3.1. XIX. Y.Y. öncesi

Tarımsal yayımın modern uygulamalarının örneklerinin ortaya çıkması on 19. y.y.'a dayanmaktadır. Ancak tarımsal yayımın tarihi çok daha eskidir. Bilinen ilk yazılı yayım örneği, bugün Irak'ın bulunduğu Mezopotamya'dan arkeologların çıkardığı kil tabletleridir. M.Ö. 1800'ler civarına ait bu tabletlerde, çiftçilerden alınacak potansiyel vergi gelirlerindeki kaybı azaltmak açısından önemli olan, sulama tekniklerinin geliştirilmesi ve büyük kemirgenlerden kurtulma üzerine öneriler bulunmaktadır. Mezopotamya'dan çok daha önce de, Mısır

piramitleri üzerindeki bazı hiyerogliflerde, Nil Nehri'nin sebep olduğu taşkınlarla, ölümleri ve tarımsal ürün kayıplarını önlemeye dönük öneriler bulunmaktadır. Tarımsal konuların yazılı belgelerde çok eskiden beri yer alması önemlidir. En eskileri Yunan ve Fenike medeniyetlerine dayanan bu belgelerden günümüze çok azı ulaşabilmiştir. Bunların bazıları da Romalı yazarlar tarafından yeniden yazılmıştır. MÖ. İkinci yüzyıl ile MS dördüncü yüzyıl arasında tarım konusunda Romalı toprak sahiplerine yönelik pratik içeren Latince metinler yazılmıştır.

Aynı dönemlerde, tarımsal enformasyonu geliştirme ve yayma üzerine Çin İmparatorluğu'nda da çalışmalar yapılmıştır. Bu devirde devlet gelirlerinin büyük bir kısmı arazi vergilerine dayandığı için tarımsal konular önem taşımaktaydı. Tarımsal araştırmaların desteklenmesi ile ilgili enformasyon ve önerilerin yayılması Hun Hanedanlığına (MS 25-220) rastlar. Çin Hanedanlıkları döneminde, tarımsal el kitaplarının büyük çaplı dağıtımına olanak sağlayan kalıpla resim baskı tekniğinin icadıyla daha da kolaylaşan tarımsal araştırma ve yayım çalışmaları, hükümet organizasyonları ile birlikte yürütülmüştür.

Bugünkü anlamda ilk yayım faaliyetleri 1800'lü yılların ortalarında Kuzey Amerika ve Avrupa'da başlamıştır. Amerika ve Avrupa dışındaki ülkelerde tarımsal yayım faaliyetlerinin özellikle 1950 yıllarından sonra yayılmaya başladığı, ancak 1950 sonu ve 1960'lı yılların başlarında, birçok gelişmekte olan ülkede, yayım sistemlerinin kurulması için harcanan çabaların tam anlamıyla başarılı olamadığı gözlenmiştir. Bu nedenle gelişmekte olan ülkelerde yayım sistemlerinin yenilenmesiyle ilgili çalışmaların 1970'li yıllardan sonra giderek hız kazandığı görülmüştür.

1910 yılından önce dünyada yalnızca 14 kadar tarımsal yayım faaliyeti gösteren kuruluş varken, 1990'larda bu sayı 198'e ulaşmıştır. Özellikle 1970 yılından sonra kurulan veya yeniden organize edilen yayım kuruluşlarının sayısının, toplamın yarısına eşit olması yirminci yüzyılın son çeyreğinde yayımın öneminin daha iyi kavrandığını görmek bakımından anlamlıdır.

XIX. yüzyıl Avrupa'sı ile Kuzey Amerika'daki örgütlü tarımsal araştırma bulguları ve bunların yayılması, XIV. yüzyılda başlayan Rönesans hareketine kadar dayandırılabilir. Avrupa toplumu 1300 ile 1700 yılları arasında, orta çağa ait feodal yapıdan, modern sosyal sistemlere geçiş yapmıştır. Bu süreç, karmaşık ve çok yönlü bir kalkınma ve aydınlanma dönemidir. Özellikle 1450'de Gutenberg tarafından icat edilen taşınabilir baskı makinesi ile enformasyonun Avrupa'da yayılması çok daha kolaylaşmıştır.

Rönesans dönemine ait bilinen en eski tarımsal metin, 1304'de Pietro de Crescenzi tarafından Latince yazılmış ve daha sonra İtalyanca ve Fransızcaya çevrili yapılmıştır. Bu metin, XV. yüzyıl ortalarında tarım üzerine basılmış ilk kitaptır. Hemen ardından, daha çok

eski Latince metinler ya da çiftçilerin tecrübeleri ile öğrendiklerine dayalı olarak basılan kitaplar gelmektedir.

XVIII. yüzyılın ortalarına kadar, Avrupa'nın birçok yerinde büyük toprak sahipleri (çoğunlukla aristokratlar), onların temsilcileri ve aynı görüşteki çiftçiler, bazı bilim adamları ile birlikte tarım kültürleri veya derneklerinde bir araya gelirlerdi. Bölgesel olan bu toplantılarda arazi sahipleri ve önder çiftçiler deneyim ve enformasyon değiş-tokuşu yaparlardı ve tarımdaki yenilikleri tartışarlardı. Bu derneklerin seçkin üyeleri, raporlar yayımlayarak ve çalışmalarını gazetelerde bastırarak, çalışmalarından çiftçileri haberdar ederlerdi. Bu tip tarım derneklerinin ilki 1548'de Milan'da kurulmuştur. 1800'lere kadar hemen hemen tüm Avrupa'da yaygın hale gelmiştir. Yine o yıllarda az sayıda da olsa, yeni kurulan ABD ve Kanada'da bu tip dernekler bulunmaktaydı.

1.1.3.2. XIX. Y.Y. Sonrası

Modern anlamda tarımsal yayımın gelişmesi gerekli koşullar çok önceden mevcut olsa da, bu çalışmalar ancak XIX. yüzyılda geliştirilebildi. Bu yüzyılda Avrupa da tarım bilimi hızlı bir şekilde geliyordu. Almanya ve İngiltere de kişisel girişimler sonucu tarımsal denemeler kurulmaya başlanmış, tarım dernekleri çeşitli sergiler organize etmiş, yayınlar hedef kitle olarak çiftçileri dikkate almış ve genel olmasa da Avrupa'nın birçok ülkesinde ziraat okulları açılmıştır.

İlk modern tarımsal yayım hizmeti, bir krizin atlatılması için görevlendirilen üst düzeyde bir yöneticinin kişisel girişimleriyle ortaya çıkmıştır. Krizin nedeni 1845' de Avrupa'da ortaya çıkan patates yanıklığı hastalığı idi. İrlanda'da çoğu köylü nüfusun beslenmesinin patatese dayanmasından dolayı krizin etkileri çok ciddi olmuş ve patates kıtlığı 1851'e kadar sürmüştür. Meydana gelen bu ciddi krizin aşılması için zamanın İrlanda Valisi tarafından eğitim amaçlı yayım faaliyetleri başlatılmıştır (Şişman 2010). Yayım faaliyetleri bölgedeki gezginci ziraat öğretmenleri tarafından çiftçilerle konuşmak, demonstrasyonlar yapmak ve tavsiyelerde bulunmak, çiftçi çocuklarını eğitmek gibi metotlar sayesinde yapılmakta idi. XIX. yüzyılın sonunda ise gezici öğretmenler üzerine modellenen tarımsal yayım sistemleri diğer ülkelere yayılmıştır. Daha sonraki yıllarda ise ziraat fakülteleri kurulmuş, çiftçi örgütlenme hareketleri hızlanmış ve bu sayede modern yayım faaliyetleri başlamıştır. Tarımsal yayımın yeniliklerin yayılması ve çiftçinin kendi problemlerini çözmek konusunda araç olarak kullanılması tarih içinde pek çok şekilde gerçekleşmiştir.

2. KONU İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Araştırma konusu ile direkt ve dolaylı olarak ilgili olan çalışmalar, yurtiçi ve yurtdışında yapılmış çalışmalar olarak aşağıda incelenmiştir.

2.1 Yurtiçinde Yapılmış Çalışmalar

Boyacı (1996), “Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye’de Tarımsal Yayım” konulu makalesinde Avrupa Birliği ülkelerinde tarımsal yayım ve danışmanlık sistemlerinin ortaya çıkışını ve gelişim süreçlerini incelemiş, Türkiye’de uygulanan tarımsal yayımın tarihsel gelişimi ve bu günkü durumu ile ilgili AB ülkelerinde uygulanan sistemler ışığında bilgi vermiştir.

Akkaya (2002) tarafından yapılan çalışma; “Türkiye ve Avrupa Birliğinde Tarımsal Yayım Haberleşmede Bilgi Akışı Üzerine Bir Araştırma” çalışmasında Avrupa birliğinde yayım konusunda Sivil Toplum Kuruluşları, Kooperatifler, Danışmanlık Kuruluşları ve Şirketlerinin daha etkin olduğuna dikkat çekilmektedir. Tarımsal yayım ve Haberleşmede bilgi akışının Avrupa birliğinde Türkiye’ye oranla çok daha yüksek oranda bilgisayar kullanımı olduğu belirtilmiş ve Türkiye de haberleşme konusunda bilgisayar kullanımının artırılması için eğitimin gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Çukur (2007) “Türkiye’de Uygulanan Tarımsal Yayım Politikaları ve AB’ye Uyum Açısından Öneriler Üzerine Bir Araştırma” konulu doktora tezinde; Türkiye’de tarımsal konularda geçmişten bugüne uygulanan tarımsal yayım politikaları irdelenmiş, Avrupa Birliğine uyum sürecinde Türkiye’nin önündeki konuyla ilgili engeller ve AB’ ye uyum açısından yapılması gerekenler üzerinde durulmuştur.

Altınkaynak (2008) tarafından yapılan “Erzurum İli Uzundere İlçesinin Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Tarımsal Yayım Açısından Kalkınma Olanakları” konusunda yapmış olduğu çalışmada Erzurum İli Uzundere ilçesinin sosyoekonomik durumu incelenmiştir. Uzundere ilçesinin kalkınma olanakları tarımsal yayım açısından araştırılmıştır. Araştırmada gözlem ve mülakata dayanan ve kamu görevlileri ile çiftçilerden sağlanan birincil verilerin yanında kamu kuruluşları belgelerinden ve diğer yapılmış çalışmalardan faydalanılmıştır. Daha etkin tarımsal yayım faaliyetlerinin uygulanması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Özçatalbaş ve ark. (2010) tarafından yapılan “Türkiye’de tarım danışmanlığı sisteminin geliştirilmesine yönelik önlemler” adlı çalışmasında yayımın önemi, ülkelere göre tarımsal yayım ve danışmanlık sistemlerinin durumu, Türkiye’de ki mevcut durum incelenmiş, sorunlar ortaya konmuştur. Özel yayım ve danışmanlık sisteminin kamu yayımına alternatif olmasa da bazı bölgeler için gerekli hatta önlenemez olduğu vurgulanmıştır.

2.2. Yurtdışında Yapılmış Çalışmalar

Albrecht (1978) “Batı Almanya’da Baden-Württemberg Eyaletinde Yayımın Ortaya Çıkışı ve Gelişimi” konusunda yapılan araştırmada, yayımcıların tarım teşkilatlarında idari görevler yapmaları halinde, asıl görevleri olan yayımcılığın “pasif” kaldığını, hizmetiçi ve ileri düzeydeki eğitimlerinde yayım metodolojisi bilgisinin daha yoğun şekilde verilmesi gerektiğini bildirmiştir.

Benor ve Harison (1977), “Tarımsal Yayım Eğitim ve Ziyaret Sistemi” konulu çalışmalarında yayım servislerinin, üreticilerin tümüne ulaşmasının olanaksız olduğunu belirtmektedir. Yayım servisinin önerilerinin, yeni tarım tekniklerinin yayılmasında hedef kitle olarak önder çiftçilerin üzerine yoğunlaştırılması gerekliliği vurgulanmaktadır. Bu sistemin uygulandığı bölgelerde bu yolla üreticilerin büyük bölümüne hızla ulaşılabilirdiğini ve üreticilerin yarıdan fazlasının yayım servislerinin önerdiği tarımsal yeniliklerin çoğunun iki yıl gibi kısa bir sürede benimsediklerini ortaya koymaktadır.

Albrecht (1986) “Kamu Yayımı” konusunda yaptığı çalışmada devletin üstlendiği yayım sisteminde, idari işlerin yoğunluğunun yayıma gereken ölçüde zaman bırakmadığı bu nedenle yayım hizmetinin ikinci planda kaldığı belirtilmektedir.

Richardson (2005),” Kuzey Carolina’da Kooperatiflerin Yayım Sistemleri Açısından Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi” konusunda yapmış olduğu karşılaştırmalı araştırma çalışmasında, Kuzey Carolina’da iki kooperatifi yayım programları açısından karıştırılmıştır. Programlardan birinin üreticiler üzerinde daha etkili olduğu ve kazançlarında %11 oranında artış sağladığı saptanmıştır. Sonuç olarak çalışma, yayımın başarısına etki eden faktörlerin tanıtılan programın etkinliğine, pazardaki faydasına, üreticilerin kazançlarına ve politik desteklere bağlı olduğu kanısını ortaya çıkarmıştır.

Foti et.al (2007) yaptığı ”Tarımsal Yayım” çalışmasında, Zimbabwe’deki özel yayım hizmetlerinin kurulmasını etkileyebilecek faktörleri bulmayı ve özel tarımsal yayım hizmetlerinin küçük çaptaki üreticiler için olası etkilerine tavsiyede bulunmayı amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda işletmelerde, gelir, mekan, ölçek ve risk durumlarına göre yayım hizmetlerine olan talep önemli ölçüde değişim göstermektedir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırma materyali ikincil veri kaynaklarından literatür taraması yapılarak elde edilmiştir. Bunun nedeni çalışmanın makro düzeyde bilgiler içermesidir. Bundan dolayı kapsamlı bir literatür taraması yapılarak çalışmaya materyal toplanmıştır. Toplanan veriler, AB'ni oluşturan ülkeler ile Türkiye'deki tarımsal yayım ve danışmanlık politikaları hakkındaki uygulamaları ve sayısal verileri içeren başta internet siteleri ve konu ile ilgili çeşitli yazılı belgelere dayanmaktadır.

Konu ile ilgili her türlü literatür (kitap, makale, dergi vb.) incelenmiş ve araştırma konusuna yakın olan yayınlar irdelenmiştir.. Ayrıca Türkiye ve AB ülkelerinde uygulanan tarımsal yayım ve danışmanlık sistemi çeşitli internet sitelerinden takip edilerek, birçok materyale ulaşılmıştır.

Ayrıca Türkiye ve AB Ülkelerinde uygulanan tarımsal yayım ve danışmanlık sisteminin işleyişini öğrenebilmek amacıyla konu uzmanlarından ve ilgili kurum ve kuruluşlardan derlenmiştir.

4. TÜRKİYE'DE TARIMSAL YAYIM ve DANIŞMANLIK SİSTEMİ

4.1. Tarihsel Gelişimi

4.1.1. Osmanlılar öncesi

Türkiye, özellikle Anadolu, tarih boyunca çeşitli uygarlıklara ev sahipliği yapmış bir coğrafyadır. Bu uygarlıklarda tarımsal faaliyetler, bölgenin iklim çeşitliliği nedeniyle çok çeşitli alanlarda yoğun bir şekilde yapılmıştır. Bu uygarlıkların en önemlileri, Asurlar, Hititler, Selçuklular, Anadolu Selçukluları ve Osmanlılar olmuştur. Eski bir coğrafya olan Anadolu'da, eski dünyanın ticaret merkezi olmasının da verdiği canlılıkla, çok çeşitli tarımsal faaliyetler eski devirlerden beri sürdürüle gelmiştir. Selçuklular ve Osmanlılar döneminde toprakların mülkiyeti devletin olmuş ve kullanma hakkı kişilere verilmiştir. Özellikle Osmanlılardaki toprak düzeni, tarımsal faaliyetlere önemli ölçüde yön vermiştir. Bu dönemde tarım politikaları, askeri varlığın oluşturulması, vergilerin toplanması ve büyük şehirlerin gıda ihtiyacının karşılanması amaçlarına hizmet etmiştir.

Anadolu'nun M.Ö. 2000-1800 devrinde Asurlu tüccarlar Anadolu'dan altın, gümüş, simli kurşun, keçi kılı ve yapağı toplayıp Asur'a sevk etmekte, oradan da kumaş ve kalay getirmekte idiler. Yerli halk tarımla uğraşmakta ve borçlarını hasat dönemlerinde ödemekteydi. Karum ve Kültepe kazılarında hububat daneleri, el değirmenleri, hububat muhafazası olarak kullanılan küpler ile taş ambarlar bulunmuştur. Buğday ve mısır yetiştiriciliğinin yapıldığı ve tarlalarda borca karşılık işçi çalıştırıldığı ifade edilmiştir (Aktaş 1999).

Hitit devletinin (M.Ö. 1800-1200) ekonomisi tarıma dayalı idi. Frigya ve Asurluların istilasını ile Hitit devleti yıkıldı ve M.Ö. 1100'de Yunanlılar Anadolu'nun batı kıyılarına yerleşerek geniş zeytinlikler kurdular. Selçuklu Anadolu devletinin ekonomik gücünü, tarım, ticaret ve el sanatları oluşturuyordu. Tarımsal faaliyet, müslüman ve bir kısım hıristiyan halkın köylerde yaptığı tarla tarımı, yaylacılığa uygun yerlerde Türkmen halkın ve çiftlik sahibi devlet adamlarının geniş meralarda besledikleri koyun başta olmak üzere hayvancılık ve kasaba ve şehir kenarlarında meyve yetiştirme ve bağcılıktan meydana geliyordu. Tarla tarımı ve hayvancılık yarı göçer ve göçerlerin uğraşı alanıydı. 14. yüzyıl ile birlikte 600 yılı aşkın süre tarihte önemli bir yer almış olan Osmanlı İmparatorluğu'nda tarım ağırlıklı bir iktisadi hayat varlığını sürdürmüştür (Aktaş 1999).

4.1.2. Osmanlılar dönemi

Osmanlı döneminin sosyal, kültürel ve ekonomik tarihi hakkında bilgi veren Tahrir Defterlerindeki kayıtlar nüfusun %80-90'ının tarımsal faaliyetlerden gelir elde ettiğini göstermektedir. 1520-1530 yılları arasında da tahriri defterlerinden elde edilen bilgiler de tarım nüfusunun yüksekliği hakkında bilgi vermektedir

Ekonomik açıdan toprakları rasyonel bir şekilde işleterek hububat üretiminin ara verilmeksizin sürdürülmesini amaçlayan tımar sistemi ise, Osmanlı tarımının temelini oluşturmuştur

Osmanlı Devleti çağının en mükemmel tarımsal örgütlenmesini gerçekleştirmiş ancak bunu 19. y.y. dan sonra sürdürememiştir (Aktaş 1999).

Osmanlı devletinde tarımsal eğitim konusunda gerçek anlamda ilk çalışma Tanzimat döneminde başlamıştır. Yeşilköy'de 1848 yılında ilk Ziraat Okulu açılmıştır. Çeşitli sebeplerle bu okul 2 yıl sonra kapatılmıştır. Ardından 1893 yılında Halkalı Ziraat Mektebi kurulmuştur. Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş savaşı yıllarında ülkedeki her türlü eğitim faaliyeti sekteye uğramıştır. Cumhuriyetin kurulmasından sonra her alanda olduğu gibi tarım alanında ki eğitim çalışmalarına da hız verilmiş ve 1928 yılında Ankara'da Yüksek Ziraat Mektebi kurulmuştur.

4.1.3. Cumhuriyet dönemi

Türkiye'de tarımsal yayım çalışmaları uzun bir geçmişe sahiptir. İhraç edilen ürünlerin daha kaliteli üretilmesine yönelik çabalar ilk yayım çalışmalarını ortaya koymuştur. Tarımı modernleştirmek, çiftçilere yönelik yenilikler sunmak ve tarımsal kalkınmayı sağlamak üzere çeşitli dönemlerde farklı girişimlerde bulunulmuştur. Bu kapsamda; 1931 yılında I. Ziraat Kongresinin düzenlenmesi önemlidir. Bu kongrede tarımsal yapı incelenmiş ve çiftçilere tarım tekniklerini öğretmek ve bunları özendirmek gibi kararlar yer almıştır. 1937 yılında kırsal alanda yayım faaliyeti köy öğretmenlerine görev olarak verilmiştir. 1938 yılında Köy ve Ziraat Kongresi düzenlenmiş ve tarımsal yayım gündeme gelmiştir. Yayımın örgütlenmesine 1943 yılında Ankara, Eskişehir ve Manisa illerinde başlanmış, 1958 yılında bütün illerde örgütlenme tamamlanmıştır. Tarımla ilgili birimler (Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığı, Orman Bakanlığı, devlet Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bünyelerinde dağılmış kuruluşlar) 1984 yılında tek Bakanlık çatısı altında toplanmıştır. Böylelikle taşra düzeyindeki yayım çalışmaları Tarım Bakanlığına bağlı 81 İl Müdürlüğü ve 802 İlçe Müdürlüğü tarafından yürütülmüştür.

1984 öncesi merkez düzeyde Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü(ZİGEM), il, ilçe, kısmen köy düzeylerindeki uzantılarıyla uzun yıllar ülkemizin tarımsal politikası doğrultusunda yararlı hizmetler vermiştir. Türk köylüsüne örnek teşkil etmesi amacıyla deneme ve üretme istasyonları kurmuş, selektörler kurarak tohum temizleme faaliyetlerinde bulunmuş, gübreyi, tarımsal alet ve makineleri Türk çiftçisine tanıtmış ve kullanımının yaygınlaştırılmasında önemli roller oynamıştır. Bu dönemde bedelsiz girdi destekli eğitim çalışmaları, kırsal alanda tarımsal faaliyetlerde gübre, kaliteli tohum, ilaç vs. gibi yoğun girdi kullanımının çiftçilerce

benimsenmesini sağlamıştır. Ürün bazında üretimi geliştirme projeleri ile 1984'e kadar faaliyetler sürmüştür.

Başlangıçta oldukça yararlı hizmetler veren Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü'nün, zaman içerisinde giderek hantallaştığı, eleman, iş ve yönetim kalitesi yönünden etkisiz hale geldiği ve dolayısıyla hızla değişen ülke koşullarına ayak uyduramadığı görülerek Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü, 1984 yılında, Dünya Bankası ve Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonunun (IFAD) desteği ile 16 ilde Daniel BENOR'un Eğitim ve Ziyaret Sistemini yerleştirmek üzere pilot bazda Tarımsal Yayım ve Uygulamalı Araştırma Projesi (TYUAP) başlatıldı.

Bu proje ile, kaliteli insan gücü, ulaşım aracı, ekipman desteği sağlamak, yayımcıyı mobilize etmek suretiyle çiftçiye yaklaştırmak, araştırma / yayım / çiftçi bağlantısını güçlendirmek üzere harekete geçti ve aynı tarihlerde Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın yeniden yapılanması gerçekleşti.

Yeniden yapılanma ile, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nda ağırlıklı olarak kooperatiflerin kuruluşu, desteklenmesi ve denetlenmesinden sorumlu olan, Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü (TEDGEM) bünyesinde üç şubeden oluşan bir Yayım Dairesi kuruldu. İllerde farklı Genel Müdürlüklerin taşra birimleri bir çatı altında toplanarak 7 şubeden (Proje ve İstatistik, Kontrol, Destekleme, Hayvan Sağlığı, Bitki Koruma, Çiftçi Eğitim ve Yayım, İdari ve Mali İşler) oluşan bir İl Müdürlüğü, ilçelerde ise ilçe müdürlükleri kuruldu (Değirmenci 2008).

4.2. Önemi

Tarımsal yayımın Türkiye'de neden önemli olduğu sektörün halihazırda içinde bulunduğu durum incelendiğinde karşımıza çıkan tablodan anlaşılmaktadır.

Tarım sektöründe geçmişten bu yana politik, ekonomik ve sosyal nedenlerle çeşitli yapısal sorunlar olduğu görülmektedir. Nitekim bu sorunlar, geçmişten bu yana süregelen ve Türk tarım politikasında devamlı olarak revizyona gidilmiştir. Bu çerçevede, Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana tarım sektörü için çeşitli destekleme politikaları uygulanmış, fakat fazla bir ilerleme kaydedilememiştir. Diğer yandan, Türk tarım sektörünün mevcut yapısı, AB ile yapılacak olan tam üyelik müzakereleri için de önemli bir sorun teşkil etmektedir. AB, her defasında önemli sorunları olan Türk tarım sektörünü bu konuyla Birliğe dahil etmesinin mümkün olamayacağını her platformda dile getirmiş, hatta tarımın hariç tutulduğu şartlı üyelik teklifinde bile bulunmuştur. Bütün bu gelişmeler karşısında, Türk tarım politikasının AB'ne uyumu için gerekli olan ne varsa, yapılması için önemli bir gayretin gösterilmesinin kaçınılmaz olduğu herkes tarafından bilinmektedir.

GSMH'daki payı yıllar itibariyle azalsa da, nüfusun gıda maddeleri gereksinimini karşılaması, tarıma dayalı sanayinin hammadde kaynağını oluşturması, belli bir kesime istihdam olanağı sağlaması, dışa bağımlılığın önlenmesi ve ödemeler dengesi üzerinde etkilerinin olması nedeniyle tarım, Türkiye ekonomisinde önemli bir sektör olma özelliğini devam ettirmektedir. Ancak, Türkiye'nin mevcut tarımsal yapısı, AB müzakere sürecini de engelleyen pek çok sorunu içinde barındırmaktadır. Bunları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

- Tarımsal nüfus fazla,
- Tarımsal ve kırsal altyapı sorunları hala devam etmekte,
- Toprak mülkiyet yapısı adaletsiz,
- İşletmeler küçük ve parçalı,
- Girdi kullanımı yetersiz, verimlilik düşük, üretim düşük ve maliyetler yüksek,
- Teknoloji kullanımı yetersiz,
- Rekabet gücü düşük,
- Örgütlenme oranı düşük,
- Pazarlama sorunları çözümlenmemiştir.

Bu sorunlar, Türkiye'nin AB'ne uyumunu güçleştirmektedir. Türkiye ile AB arasındaki tarımsal yapı farklılıklarını bazı rakamlardan kolayca anlamak mümkündür. Nitekim, ortalama işletme büyüklüğü Türkiye'de 6.1 ha, AB'de 18.7 ha'dır (DİE 2001; Eurostat 2003). Yani, Türkiye ile AB arasındaki ortalama işletme büyüklüğü arasında en az üç kat fark vardır. Diğer yandan tarımda çalışan nüfusun fazlalığı da başlıca problemlerdendir. Öyle ki, toplam istihdamda tarımın payı Türkiye'de % 32 iken, AB'de % 5'dir. Bir diğer farklılık da ekonomide tarımın ağırlığı bakımından ortaya çıkmaktadır. GSMH'da tarımın payı, Türkiye'de yaklaşık % 12'iken, AB'de %2'dir. Türkiye, toplam tarımsal ürün ihracatının değer olarak yaklaşık % 23'ünü ve tarımsal ürün ithalatının da % 30.6'sını AB ülkeleri ile gerçekleştirmektedir.. Halbuki, Türkiye'nin AB'nin tarımsal ürün ihracatındaki payı % 1.7, ithalatındaki payı ise %3.3'tür (Eurostat 2003).

Bundan başka, Türkiye ile AB arasında tarımsal verimlilik yönünden de çok önemli farklılıklar olduğu görülmektedir. Örneğin, buğday'da hektara verim Türkiye'de 2.1 ton iken, AB'de 6.7 ton'dur (DİE 2002, Eurostat 2002). Bu verimlilik, pamuk'ta sırasıyla 2.0 ve 3.1 ton şeklindedir. Hayvansal ürünler bakımından da önemli farklar söz konusudur. Örneğin, inek başına süt verimi Türkiye'de 1.9 ton, AB'de 6.2 ton; sığır başına karkas ağırlığı Türkiye'de 178 kg, AB'de 287 kg'dır.

Mevcut durum bu şekilde ortaya konulduğunda pek çok yapısal, idari ve politika sorunu

nedeniyle sektörün tıkanmalar yaşadığı, kaynakların gerektiği şekilde amacına uygun kullanılmadığı ve Türk tarım sektörünün bu gün olması istenebilecek noktadan uzak olduğu görülmektedir. Bu yapıyı değiştirmek, tarım sektörüne hızlı bir şekilde yükselme ivmesi kazandırmak ancak doğru politikaların etkin bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olacaktır. Üretilen politikaların desteklemeler, projeler ve benzer şekillerde üreticiye yansıtılması aşamasının en doğru ve etkin şekilde gerçekleştirilmesi noktasında en önemli araç tarımsal yayım olacaktır.

5. TARIMSAL YAYIM YAKLAŞIMLARI

Bu bölümde dünyada geçmişten günümüze uygulanmış olan yayım yaklaşımlarının başlıcaları incelenecektir.

5.1. Teknoloji Transferi Yaklaşımları (Yukarıdan Aşağıya Yaklaşım)

Tarımsal yayım metodolojisinde yeniliklerin yayılması ile ilgili birçok farklı model bulunmakla beraber bunların hepsinin en önemli ortak amacı: belirli yeniliklerin ya da teknolojilerin çiftçilerin ikna edilmeleri yoluyla yayılmasıdır.

Teknoloji transferi yaklaşımında, araştırma kararları bilim adamları tarafından alınmakta, teknoloji araştırma istasyonlarında geliştirilmekte ve sonra yayımcılara çiftçilere aktarması için verilmektedir. Teknoloji Transferi kavramı, uzun yıllar tartışılmaz doğrular şeklinde kabul görmüştür. Ancak, dünyada tarım ve kırsal alanlardaki sorunların sürmesi, yoksulluğun yenilememesi, bu yaklaşıma karşı eleştirileri artırmıştır. Tarihsel gelişim süreci içerisinde tarımsal yayımla ilgili olarak ortaya atılan çeşitli sorular yayım yaklaşımlarının değişmesine yol açmıştır.

İlk soru, “çiftçileri istediğimiz noktaya nasıl getirebiliriz, çiftçilerin hangi düzeye ulaşmasını istiyoruz?” olmuştur. Bu dönemde tarımsal yayım kırsal alana müdahalenin en basit aracı olarak görülmüştür. Gelişmesinin bu döneminde tarımsal yayım sonuç olarak tarımda kullanılan metotların iyileştirilmesi için çabalamıştır.

Gelişim sürecinin ikinci safhasında ise soru farklılaşmış ve ‘Çiftçiler kendilerinden istediklerimizi niçin yapmıyorlar?’ şekline dönüşmüştür. Yayımcıların sundukları yeniliklerin çiftçilerin faydasına olduğu konusundaki sonsuz inançlarına karşın acaba niçin çiftçiler bu konuda ikna olmamaktadır. Birçok yayımcı, uzman ve araştırmacı için yayımın mesajlarının etkileri kontrol edilemez olmuştur. Zira bu dönemde yayım mesajlarını kabul etmeyen çiftçiler haksız bulunmuştur.

Bir sonraki safhada ise sosyal bilimciler ikinci aşama ile de bağlantılı olarak şu soruya cevap aramışlardır: “Çiftçiler niçin değişime karşı koymaktadırlar?” Gelenekler, kadercilik, gayret ve ilgi yetersizliği bu dönemde çiftçilerin davranışlarını açıklamak için en çok kullanılan kavramlar olmuştur ki bunların bir kısmı bugün bile kullanılmaktadır. Bu dönemde yayımcıların hedef kitleyi homojen olarak kabul etmeleri en temel yanıştır. Yayımcılar açısından yenilik sosyal sistemin bütün kısımları için aynı anlama gelmektedir. ‘Kontak-Çiftçi’ stratejisi buna örnek olarak verilebilir.

5.1.1. Geleneksel tarımsal yayım yaklaşımı

Bu kategori üçüncü dünya ülkelerindeki organizasyonların çoğunu kapsar. Bu sistemlerin çoğu üretken bir tarımsal araştırma sisteminin varlığı öncesi tesis edilmişlerdir. Temel düşünce, çiftçiye sunulacak bilgi ve teknolojinin merkezi yönetimde var olduğudur. Ayrıca, yayım kuruluşları genellikle Tarım Bakanlığı bünyesinde kurulmuşlar, dolayısıyla yerel seviyede resmi faaliyetlerin her türünü artan ölçüde yerine getirmekle yükümlüdürler. Geleneksel tarım yaklaşımına göre gerçek bilgi araştırmacının hâkimiyetindedir, çiftçi pasiftir ve bilginin yayılmasında inisiyatif yayımcıdadır, tarımda gelişmenin en önemli kriteri üretim artışıdır, çiftçinin ihtiyaçları onun yaşam sistemi ile ilgili olmayıp sadece teknik araştırma sonuçlarıyla sınırlıdır.

5.1.2. Ürün geliştirme ve üretim yaklaşımı

Dikey olarak ürün bazında entegre üretim sistemleridir. Amaç yüksek değerli ürünleri etkili ve verimli şekilde üretmek ve pazarlamaktır. Bu yaklaşımda varsayım, üretim miktarı ve ürün kalitesini arttırmak için konuya yönelik yayım çalışmaları, araştırmalar, yönetim bilgisi, girdi-kredi temini ve pazarlama gibi birçok fonksiyon yayım kuruluşu içerisinde toplanır.

5.1.3. Entegre tarımsal kalkınma programları yaklaşımı

Entegre Tarımsal Kalkınma programları 1970'lerin ürünüdür. Eğer tarımsal kalkınma hedefleniyorsa, bir tarımsal sistemin kurumsal unsurlarının tümünün başarılı bir şekilde koordine edilmesi ve çiftçiler için elverişli hale getirilmesi gerekir.

5.1.4. Entegre kırsal kalkınma programları yaklaşımı

Bu yaklaşım sosyal ve ekonomik faktörler dahil daha geniş bir kırsal kalkınma kavramını yansıtır. Bu programların gelir getirici unsurları ve muhtemelen yeni tarımsal teknolojiyi içermesi düşünülür. Aynı zamanda programların planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesinde kırsal kesimdeki gelir seviyesi düşük insanların geniş kapsamlı katılımına kuvvetli bir vurgu vardır. Bu çabalar aynı zamanda kırsal bölge insanının yerli kurumlarını güçlendirmesini sağlayacak şekilde tasarılırlar.

5.1.5. Üniversitelerce kurulan tarımsal yayım yaklaşımı

1914'de, ABD'de her eyalette, ziraat fakültesi olan üniversiteler yoluyla işbirliğini esas alarak, yayım işini finanse etmek ve tatbik etmek üzere federal, eyalet ve yerel yönetimler arasında ortak bir program tesis eden yasa ile uygulanan yöntem örnek gösterilebilir.

5.2. Katılımcı (Problem Çözücü) Yaklaşımlar (Aşağıdan Yukarıya Yaklaşım)

Tarımsal yayım çalışmalarına, hedef kitlenin katılımı 1950 - 1960'larda başlamıştır. Katılımcılık konusundaki tartışmalar, uzun yıllar kullanılan “teknoloji transferi modeline” yönelik eleştiriler ile başlamıştır. Yıllarca yürütülen yayım çalışmaları sonrasında ortaya çıkan sonuç, gelişmekte olan ülkelerde kırsal nüfusun önemli bir kısmının ya yenilikleri uygulamadığı ya da yayım çalışmaları sonucunda ortaya çıkan gelişmelerden faydalanamadığı gerçeği olmuştur. Bu nedenle de 1970'lerden başlayarak sisteme o güne kadar ön yargılar nedeniyle ihmal edilen alternatif unsurlar dahil edilmeye başlanmıştır.

Katılımcı yaklaşımlar ilk yıllarda “Kalkınmaya Yönelik Araştırma” kavramında ifadesini bulmuştur. Kalkınmaya yönelik araştırma yaklaşımı, 1960'lardan başlayarak kalkınmakta olan ülkelerde Yeşil Devrim çerçevesinde yaşanan üretim artışlarından faydalanamayan çiftçilere ulaşmaya çalışmıştır. Yeşil devrim ile birlikte dünyanın bazı bölgelerinde belirli tarım ürünlerinde yüksek üretim artışları gerçekleşirken çiftçilerin büyük kısmı bu üretim artışlarından sağlanan katma değerden pay alamamışlardır. Birçok ülkede bu mekanizasyon ve modernleşme çabaları toprakların belirli kişilerin ellerinde toplanmasına ve birçok tarım işçisinin işini kaybetmesine neden olmuştur.

Kırsal kesimin desteklenmesini ön plana çıkaran kalkınmaya yönelik araştırma ve yayım yaklaşımları ‘katılımcılık’ kavramını gündeme sokmuşlardır. Özellikle XX. yüzyılda Dünya Bankası tarafından birçok ülkede uygulanan ve teknoloji transferi yaklaşımını esas alan Eğitim ve Ziyaret Sistemine yönelik eleştiriler sonraki yıllarda Dünya Bankasını bile gelecekteki tarımsal yayım çalışmaları için aşağıdaki prensipleri formüle etmeye zorlamıştır.

Bu prensipler: duruma özel olma, sürekli finanse edilebilir olma, hareketli (koşullara uyum sağlayan) bir yayım sistemi ve katılımcılıktır.

Dünya Bankasının yeni belirlediği prensiplere göre bir yayım sisteminin başarısı, ülkenin veya bölgenin gerçeklerinin programlama ve amaç belirlemede ne kadar dikkate alındığına bağlıdır. Tarımsal yayım programlarının hazırlanmasında belirli hedef gruplara ve agro-ekolojik koşullara dikkat edilmelidir. Tarımsal yayım sistemi kalkınma dinamiklerini desteklemeli ve sosyal, ekonomi, altyapı, teknoloji gibi alanlarda değişen koşullara kendisini uydurabilmelidir.

Dünya Bankasının tarımsal yayımın geleceği açısından belirlediği prensiplerden en önemlisi katılımcılıktır. Bu kavram açısından, Dünya Bankası bu güne kadar yaptığı çalışmalarda yetersiz kaldığını kabul etmiş ve tarımsal yayımın artık sadece bilgi transfer süreci olmadığını aksine yayımın yayımcı ile çiftçi arasında güven ve işbirliğini esas alan bir süreç olduğunu ifade etmiştir. Gelecek yıllarda tarımsal yayımdan sorumlu olan yayımcılar,

araştırmacılar ve politikacılar tarafından katılımcılık kavramına daha büyük önem verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Tarımsal yayım açısından katılımcılık kavramının açıklanmasında çok sayıda hatta bazen birbirleri ile çelişen tanımlar gündeme getirilmiştir.

Örneđin, ilk yıllarda uzmanlar katılımcılığa araştırma sonuçlarının daha fazla ifti tarafından benimsenmesi ve çalışmalara çiftçilerin parasal katılımının sağlanarak yayım çalışmalarının maliyetinin dūřürölmesi rolünü uygun bulmuşlardır.

Bir takım uzmanlar ise katılımcılığı, çiftçilerin yayım ve araştırma çalışmalarının içerisine çekilmesi olarak tanımlamışlardır.

Dünya Bankası ise katılımcılığı şöyle tanımlamıştır: Katılımcılık, tarafların kendilerini etkileyecek olan kalkınma çabaları, kararlar ve kaynaklar üzerinde kontrol sahibi olmaları ve bunları etkileyebilmelerini esas alan bir süreçtir.

Katılımcı yaklaşımlar, önceden belirlenmiş amaçlardan yola çıkmamakta aksine hedef kitleleri ve diğer tarafları çalışmaların merkezine yerleştirmektedir. Problemlerin ve amaçların belirlenmesi birbirleri ile yakından bağlantılıdır. Bu yaklaşımlardan birisi de özellikle Almanya'da ve Almanya'nın desteklediği kalkınma projelerinde yaygın kullanım alanı bulan 'ifti (mūřteri-ortak) merkezli tarımsal yayım yaklaşımıdır.'

Bu yaklaşım, çiftçiden (mūřteri) hareket eder. Bu modelde ana hareket noktası tarımsal yayım projelerinde yukarıdan belirlenen amaç ve öneriler değil çiftçinin içinde bulunduğu problemlerin ifti tarafından tespit edilmesidir.

Bu modele göre tarımsal yayım: yayımcının çiftçiye, dūřünsel yardım yoluyla, kendi problemlerini çözebilmek için yetenek kazandırdığı ve motive ettiği bir süreçtir. Bu süreç içerisinde ifti, problemlerine ilişkin, daha iyi bir bakış açısı kazanmakta ve sahip olduğu çözüm alternatiflerini tanımaktadır. Böylece iftiler problemleri çözmeye yönelik davranışlar göstermeleri için hareket gücü kazanmaktadırlar. Bu sürecin sağlıklı işleyebilmesi için yayımcı ile ifti arasındaki ilişkinin bir ortaklık ilişkisi olması gereklidir. Bu ilişkide, yayımcı çiftçinin refahından sorumludur. Ancak çiftçinin karar özgürlüğünün ve kararlara ilişkin sorumluluğunun garanti altına alınması gereklidir. Zira ifti verdiği kararların risklerini kendisi üstlenmelidir (Anonim 2008).

6. AB ÜLKELERİNDE TARIMSAL YAYIM ve DANIŞMANLIK SİSTEMİ

6.1. Tarihsel Gelişimi

XIX. yüzyıl Avrupa'sı ile Kuzey Amerika'daki örgütlü tarımsal araştırma bulguları ve bunların yayılması, XIV. yüzyılda başlayan Rönesans hareketine kadar dayandırılabilir. Avrupa toplumu 1300 ile 1700 yılları arasında, orta çağa ait feodal yapıdan, modern sosyal sistemlere geçiş yapmıştır. Bu süreç, karmaşık ve çok yönlü bir kalkınma ve aydınlanma dönemidir. Özellikle 1450'de Gutenberg tarafından icat edilen taşınabilir baskı makinesi ile enformasyonun Avrupa'da yayılması çok daha kolaylaşmıştır.

Rönesans dönemine ait bilinen en eski tarımsal metin, 1304'de Pietro de Crescenzi tarafından Latince yazılmış ve daha sonra İtalyanca ve Fransızcaya çevrili yapılmıştır. Bu metin, XV. yüzyıl ortalarında tarım üzerine basılmış ilk kitaptır. Hemen ardından, daha çok eski Latince metinler ya da çiftçilerin tecrübeleri ile öğrendiklerine dayalı olarak basılan kitaplar gelmektedir.

XVIII. yüzyılın ortalarına kadar, Avrupa'nın birçok yerinde büyük toprak sahipleri (çoğunlukla aristokratlar), onların temsilcileri ve aynı görüşteki çiftçiler, bazı bilim adamları ile birlikte tarım kulüpleri veya derneklerinde bir araya gelirlerdi. Bölgesel olan bu toplantılarda arazi sahipleri ve önder çiftçiler deneyim ve enformasyon değiş-tokuşu yaparlardı ve tarımdaki yenilikleri tartışarlardı. Bu derneklerin seçkin üyeleri, raporlar yayımlayarak ve çalışmalarını gazetelerde bastırarak, çalışmalarından çiftçileri haberdar ederlerdi. Bu tip tarım derneklerinin ilki 1548'de Milan'da kurulmuştur. 1800'lere kadar hemen hemen tüm Avrupa'da yaygın hale gelmiştir. Yine o yıllarda az sayıda da olsa, yeni kurulan ABD ve Kanada'da bu tip dernekler bulunmaktaydı.

Modern anlamda tarımsal yayımın gelişmesi gerekli koşullar çok önceden mevcut olsa da, bu çalışmalar ancak XIX. yüzyılda geliştirilebildi. Bu yüzyılda Avrupa da tarım bilimi hızlı bir şekilde geliyordu. Almanya ve İngiltere de kişisel girişimler sonucu tarımsal denemeler kurulmaya başlanmış, tarım dernekleri çeşitli sergiler organize etmiş, yayınlar hedef kitle olarak çiftçileri dikkate almış ve genel olmasa da Avrupa'nın birçok ülkesinde ziraat okulları açılmıştır.

İlk modern tarımsal yayım hizmeti, bir krizin atlatılması için görevlendirilen üst düzeyde bir yöneticinin kişisel girişimleriyle ortaya çıkmıştır. Krizin nedeni 1845' de Avrupa'da ortaya çıkan patates yanıklığı hastalığı idi. İrlanda'da çoğu köylü nüfusun beslenmesinin patatese dayanmasından dolayı krizin etkileri çok ciddi olmuş ve patates kıtlığı 1851'e kadar sürmüştür. Meydana gelen bu ciddi krizin aşılması için zamanın İrlanda Valisi tarafından eğitim amaçlı yayım faaliyetleri başlatılmıştır.

Günümüzde, AB üyesi ülkelerde aşağıda sıralanan birimler yayım hizmetlerini sunmaktadırlar.

- Bakanlık/Kamu yayım birimleri
- Bakanlığa bağlı özerk yapıya sahip danışmanlık şirketleri
- Ziraat Odaları
- Orman Odaları
- Üretici örgütleri
- Tarımsal Danışmanlık Şirketleri
- Serbest Tarım Danışmanları
- Üniversiteler

Çizelge.6.1. Avrupa Birliği Ülkelerinde Yayım Sistemleri

ÜLKELER	YAYIM SİSTEMLERİ
Finlandiya	Çiftçi Örgütleri
Fransa	Ziraat Odaları
İrlanda	Çiftçi Örgütleri
Belçika	Bakanlık ve Çiftçi Örgütleri
Portekiz	Bakanlık ve Çiftçi Örgütleri
İsveç	Ulusal Tarım Bordu(Bakanlığa Bağlı)
Danimarka	Çiftçi Örgütleri
Avusturya	Çiftçi Örgütleri, Özel Kuruluşlar
Lüksemburg	Ziraat Odaları, Özel Kuruluşlar, Bakanlık
Almanya	Ziraat Odaları, Özel Kuruluşlar/TD Şirketleri
Hollanda	Bakanlık, Ziraat Odaları, Özel Kuruluşlar
İngiltere	Özel Yayım-Danışmanlık Kuruluşları
İspanya	Bakanlığa bağlı kalkınma ve danışma birimi
Yunanistan	Bakanlık
Malta	Bakanlık
Estonya	Bakanlık, Ziraat Odaları, Özel Kuruluşlar/Şirketler
Slovenya	Ziraat ve Orman Odaları
Macaristan	Bakanlık, Özel Kuruluşlar, Ziraat Odaları, Üniversiteler
Çek Cumhuriyeti	Özel Kuruluşlar/TD Şirketleri
Polonya	Özel Kuruluşlar, Bakanlık, Ziraat Odaları

Kaynak: Özçatalbaş 2010

6.2. Bazı AB Ülkelerinde Tarımsal Yayım

6.2.1. Almanya

Almanya'da tarımsal yayım hizmetlerinin organizasyonu ve hizmet sağlama biçimi eyaletlere göre farklılık göstermektedir. Buna göre yayım hizmeti aşağıdaki gibi verilmektedir.

1- Bakanlık; Tarımsal yayım servisleri, tarım okulları, araştırma enstitüleri, kontrol hizmetleri tamamen eyalet Tarım Bakanlığının yetki alanındadır. Tarımsal yayım hizmetleri ücretsizdir. (Bayern, Hessen ve Baden-Württemberg)

2- Ziraat odaları; Yukarıda belirtilen bütün hizmetler bir ziraat odasının görev alanına girmektedir. Tarımsal yayım ağırlıklı olarak ücretsiz olmakla birlikte, çiftçiler üye aidatları ve ücretler yoluyla ziraat odasının finansmanına katkıda bulunurlar. (Nordrhein-Westfallen Niedersachsen)

Ayrıca, Kontrol ve destekleme hizmetleri Tarım Bakanlıklarına bağlı müdürlükler tarafından üstlenilirken tarımsal yayım ziraat odalarına bırakılmıştır. (Schleswig-Holstein)

3- Tarımsal danışmanlık şirketleri; Kontrol, destekleme ve yönetim görevleri Tarım Bakanlığında olup, tarımsal yayım hizmetleri kurulan bir şirket tarafından yürütülmekte, hükümet tarafından parasal olarak desteklenmektedir. (Mecklenburg-Vorpommern)

4- Serbest Danışmanlar; Tarımsal yayım; özel yayım firmaları, serbest yayımcılar veya yayım birlikleri tarafından yürütülmektedir. Yayım hizmeti sunucuları ile çiftçiler arasında sözleşme imzalanmakta ve yayım giderlerinin bir kısmı devlet tarafından karşılanmaktadır. (Brandenburg ve Sachsen-Anhalt)

6.2.2. Avusturya

6.2.2.1. Tarımsal yayım sistemi

Avusturya'da tarımsal yayıma yüklenen rol, çiftçilerin ve çiftçi ailelerinin kişisel ve girişimcilik niteliklerinin geliştirilmesi ve tarım sektörünün hızla değişen koşullara ilişkin uyum sürecinde desteklenmesi olarak belirlenmiştir. Tarımsal yayım hizmetlerinin amaçları ise aşağıdaki gibi sıralanabilir;

1. Kaliteli ve yüksek değerli gıda maddelerinin, yenilenebilir enerji kaynaklarının üretilmesi,
2. Doğal yaşam alanlarının, toprağın, suyun ve havanın sürdürülebilir tarım tekniklerinin kullanılması yoluyla korunması,
3. Kırsal Girişimcilerin başarısının desteklenmesi,
4. Üretimin pazara yönlendirilmesi,
5. Bölgesel gelir ve işbirliği şanslarının kullanılması,
6. Yeni iletişim ve bilgi teknolojilerinin kullanılmasının hızlandırılması,
7. Çiftçilik bilincinin ve yaşam formunun güçlendirilmesidir.

Bu amaçlara ulaşabilmek için aşağıdaki yayım metotları kullanılmaktadır.

1. Telefon bilgilendirmeleri,
2. Yayım görüşmeleri,
3. Bireysel, grup ve projeye dayalı yayım faaliyetleri,
4. Çiftçi eğitim kursları,
5. Yazılı, görsel ve İnternet kaynakları kullanılarak gerçekleştirilen bilgilendirme kampanyaları,
6. Çalışma grupları,
7. Teknik geziler,

8. Sergiler, fuarlar

Avusturya’da tarımsal yayım, Almanya’da olduğu gibi ülkenin federal yapısına uygun olarak organize edilmiştir.

Ülkenin genelinde kamu yayım sistemi hakimdir ve yayımın ülke genelindeki örgütlenmesi buna göre yapılandırılmıştır.

6.2.2.2. Yayımın organizasyonu

Federal seviyede, Tarım, Orman, Çevre ve Su Ekonomisi Bakanlığının 2. bölümü tarımsal yayım hizmetlerinden sorumludur. Ancak bu bölüm ağırlıklı olarak, planlama, yönlendirme, değerlendirme ile ilgili görevleri yürütmektedir. Bu görevlerin yanı sıra yayımcıların hizmet içi eğitimleri ve yayım çalışmaları sırasında gereksinim duyulacak malzemelerin hazırlanması da bu bölümün görevidir. Bu çerçevede içinde

Federal Bakanlık, ziraat odaları ile işbirliği yaparak ülke genelinde yayım çalışmalarının ağırlıklı konularını ve programlarını belirlemektedir. Bunların yanı sıra Federal Bakanlık, yayımcılar için gerekli bilgi ve teknoloji transferini sağlamak için araştırma ve yayım arasında bir köprü görevi üstlenmektedir.

Yayım personelinin eğitimi alanındaki görevleri ise Federal Bakanlık eyaletlerde düzenlediği kurslar, seminerler ve sertifika programları ile yerine getirmektedir.

Federal hükümetin tarımsal yayım alanındaki önemli bir görevi de; finansman desteklerinin sağlanmasıdır. Bu çerçevede, 30 organik tarım derneği ve kamu yayım servisinde çalışan 300 yayımcı için federal hükümet destek sağlamaktadır.

Ziraat Odaları Başkanları konferansı ise ülkedeki ziraat odalarının çatı örgütü olarak koordinasyon görevini yürütmektedir.

Ülkede bulunan dokuz ziraat ve orman odası ise eyaletlerinde tarım ve ormancılık alanında gerçekleştirilen eğitim ve yayım hizmetlerini koordine etmekte ve uygulamakta, bünyesinde görev yapan yayımcıların eğitimlerini gerçekleştirmekte, basılı ve görüntülü malzemeler üretmektedir.

İlçelerdeki ziraat ve orman odaları ise, çiftçilere yönelik eğitim ve yayım hizmetleri ile desteklemeler konusundaki bilgilendirmelerin direkt sorumlusudurlar.

Avusturya’da Federal Bakanlık sadece sertifikalandırılmış yayımcıları desteklemektedir. Tarımsal bir eğitimin yanı sıra tarımsal pedagojik eğitimin de tamamlanmış olması sertifikalandırma için temel kriterlerdir. Tarımsal pedagojik eğitimler ise Viyana’da bulunan Tarımsal Pedagoji Akademisi tarafından gerçekleştirilmektedir.

Ziraat odaları ve Federal Tarım Bankalığı arasındaki işbirliğinin esasları imzalanan bir

yayım sözleşmesi ile belirlenmiştir. Bu sözleşme sadece kamu yayım servilerini, yani ziraat odalarını kapsamakta olup, özel yayım kuruluşları bu sisteme dahil değildirler. Burada sadece organik tarım dernekleri bir istisna teşkil etmektedir. Federal Tarım Bakanlığı ile bu dernekler arasında imzalanan dar kapsamlı bir yayım sözleşmesi ile özel danışman istihdam eden organik tarım derneklerinin yayım çalışmaları desteklenmektedir.

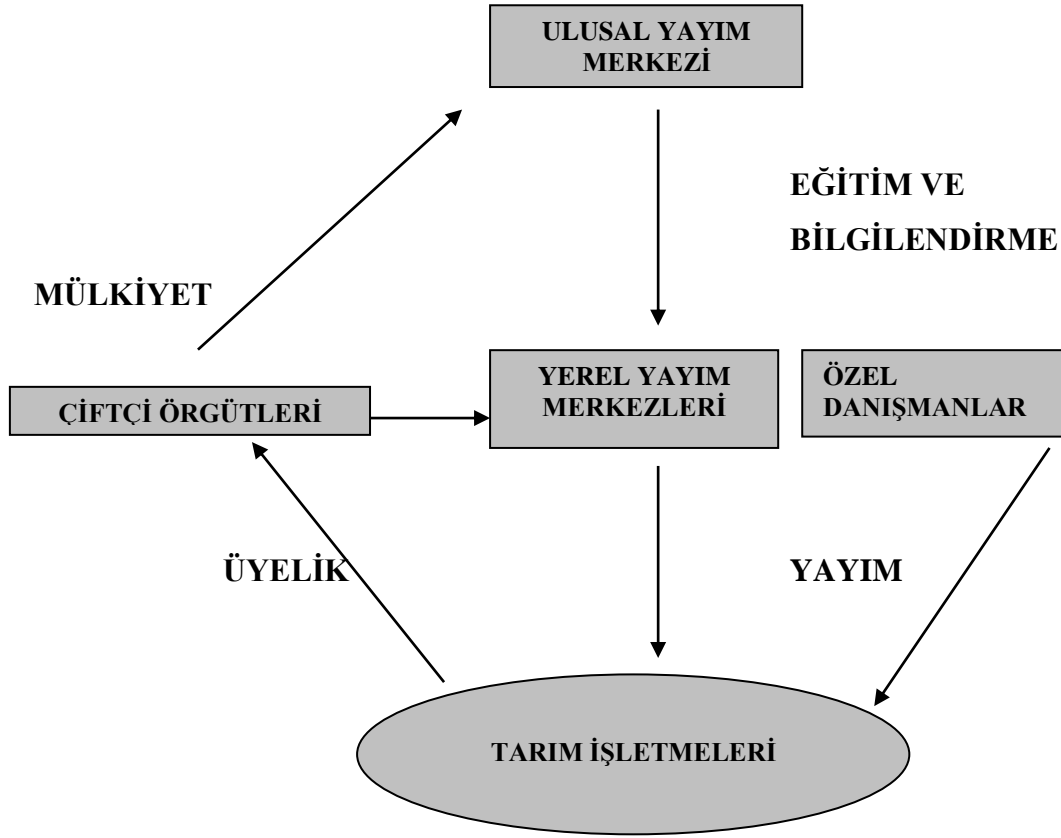
6.2.3. Danimarka

Danimarka yayım sistemi, özelleştirilmiştir ve 2003 yılından beri ülkede kamu yayım servisi ve özel yayıma yönelik devlet desteği bulunmamaktadır. Tarımsal yayım hizmetleri, Danimarka Tarımsal Yayım Servisi tarafından yürütülmektedir. Bu yayım servisi çiftçi örgütleri tarafından çalıştırılmaktadır (2/3 “Danimarka Çiftçi Birliği, 1/3 Danimarka Çiftçi Aileleri Derneği)

Bazı alanlarda ise Danimarka Yayım Servisinin yanı sıra özel danışmanlar da faaliyet göstermektedir. Bu alanlar, organik tarım ve domuz yetiştiriciliğidir.

Çiftçi örgütlerini esas alan danimarka modeli katı bir yukarda-aşağıya yaklaşımı izlemektedir ki, bu model literatürde “ grass root system” olarak da adlandırılmaktadır. Danimarka yayım sistemi tamamen çiftçi temsilcileri tarafından yönetildiğinden devletin her hangi bir kontrolü söz konusu değildir. Bu nedenle sistem çiftçi merkezli bir karaktere sahiptir. Ülkenin tarımsal yayım sisteminin bu bağımsızlığı sadece organizasyon ve yönetim açısından değil, aynı zamanda finansman açısından da kendini göstermektedir. Danimarka hükümeti, tarımsal yayım servisine hiçbir destek sağlamamaktadır. Aksine servislerin her türlü giderleri çiftçiler tarafından karşılanmaktadır. Sistemin bu şekilde serbest piyasa koşullarında çalışması, tarımsal yayım hizmetlerinin verimliliğini yükseltmektedir.

Çizelge.6.2. Danimarka tarımsal yayım sistemi

Ülkede, yakın geçmişte çiftçilerin tarımsal yayım servislerine bakış açısının değiştiği ifade edilmektedir. Bu nedenle de geçmiş yıllarda çiftçinin kendi örgütüne olan bağlılığı yerini performansı daha yüksek olan yayım hizmetlerinin talep edilmesi anlayışına bırakmıştır. Bu durum da yerel yayım merkezlerinin artık sadece özel hizmet sunucularla değil diğer bölgelerin yayım merkezleri ile de rekabet etmelerine neden olmaktadır. Bu rekabet de hizmetin kalitesinin artmasına neden olmaktadır. Esasında ulusal düzeyde aynı merkeze bağlı olan yerel tarımsal yayım merkezleri arasında bu şekilde rekabet olmasının nedenleri; her yerel tarımsal yayım merkezinin kendi bütçesinin olması ve sadece kendi bölgelerinde hizmet vermelerini esas alan eski yönetmeliğin Geçtiğimiz yıllarda yumuşatılmasıdır.

Danimarka yayım servisine organizasyon açısından incelendiğinde, hafif bir hiyerarşik yapılanma dikkati çekmektedir. Ulusal düzeyde bir “ulusal yayım merkezi” bulunmaktadır. Bu merkezin asli görevi, ülke geneline yayılmış olan 75 yerel yayım merkezinde görev yapan “yayımcılar için yayımcılıktır.” Ulusal merkez, yerel merkezlerin gereksinim duydukları teknik ve metot bilgilerinin elde edilmesi, işlenmesi ve iletilmesi görevini üstlenmektedir. Ulusal merkez, sadece çok özellik arz eden ve yerel merkezlerde bu amaçla personel istihdamının deşemeyeceği konularda çiftçilere yönelik direkt yayım hizmeti vermektedir. Bu alanlara

örnek olarak at yetiştiriciliği, kürk hayvanları yetiştiriciliği verilebilir.

Çiftçilere yönelik yayım hizmetleri normal koşullarda yerel tarımsal yayım merkezleri tarafından verilmektedir. Yayım ekipleri bu merkezlerde görev yapmaktadırlar ve ulusal merkez tarafından sürekli bilgiyle beslendiklerinden işletmelerin tamamına hizmet verebilecek yeterliktedirler.

Çok katı olmayan hiyerarşi ve ulusal merkezin yerel yayım merkezlerinin koordinasyon/yönlendirme görevlerini tam olarak yerine getirmesi nedeniyle çiftçilere düzenli bilgi akışı sağlanmaktadır.

Yasal olarak yayımcılar için belirlenmiş kriterler yoktur. Ama ülkedeki yayımcıların hepsi üniversite ya da tarım koleji mezunlardır. Ama yayım merkezleri personellerini kendileri seçtiklerinden yayımcının hizmette göstereceği başarı işe devam edip etmeyeceğinin temel kriteri olmaktadır.

Danimarka yayım sisteminde, yerel yayım merkezlerinde görev yapan yayımcıların hizmet içi eğitimlerini Ulusal Yayım Merkezi üstlenmiştir. Bu eğitimler, daha yüksek bedeller karşılığında diğer hizmet sunuculara görev yapan yayımcılara da açıktır.

6.2.4. Hollanda

Hollanda Hükümeti 10 yıl önce tarımsal yayım ve araştırma servislerini özelleştirdi. Yayım servisi DLV olarak yeniden isimlendirildi. Hollanda yayım kuruluşu DLV, çiftçilere teknik ve yönetim alanında destek sağlamayı amaçlayan kamu kuruluşudur ve 1990 da hükümet fonlarından bağımsız oldu. Özelleştirilmesi 1993 yılında başlamış olup plana göre 10 yıllık zaman sürecine yayılmıştır.

6.2.4.1. Özelleştirme öncesi durum

1- Özelleştirmeden önce DLV, bir kamu yayım servisi olarak aşağıdaki özelliklere sahipti.

2- Çalışmaları çiftçilere teknik ve ekonomik tavsiyeler ulaştırılmasının yanı sıra hükümet tarafından uygulanan tarım politikalarına yönlendirilmişti.

3- Tarım Bakanlığının içerisinde organize edilmişti ve % 100'ü hükümet tarafında finanse ediliyordu.

4- Bütün personel ve yayımcılar memurdu.

5- Yayım görevlileri bölgesel olarak genel timler olarak organize edilmişlerdi.

6- Yayım metotları bilhassa grup ve kitle yayımına yönlendirilmişti.

7- Yayım programları çok sıkı bir şekilde politik amaçlarla bağlantılı idi

6.2.4.2. Özelleştirilmesine nedenleri

Devlet açısından;

- 1- Yayım programlarının yüksek maliyeti ve düşük etkili olmaları
- 2- Çiftçi sayısında görülen azalmaya karşın yayım personelinin sayısındaki artış.
- 3- Çiftçilerin ilgi alanları ile devletin politik amaçları arasındaki uyumsuzlukların artması.

Örneğin; üretim kaygılarının karşısında yeni çevre problemleri ve sübvansiyonların yüksek maliyeti

4- Personele yönelik motivasyon noksanlığı. Örneğin: parasal teşviklerin olmaması, çelişen roller ve kaliteli personelin kaybı (bunlardan birçoğu çiftçilere özel danışmanlık yapmaya başlamışlardır.)

Çiftçi açısından;

- 1- Servis gerektiği gibi çalışmıyordu, tavsiyeler problemlere yönelik değil geneldi.
- 2- Grup ve kitle yayım metotlarının kullanılması yayımcı ve çiftçi arasında güçlü ilişkiler kurulmasını sağlayamıyordu

3- Devletin politik amaçları çiftçilerin amaçlarına tercih edilmekteydi.

Yayım personeli açısından,

- 1- Çelişen roller nedeniyle yayımcı çiftçinin güvenini kazanamıyordu.
- 2- Parasal teşvik/ödüllendirme sistemi yoktu.
- 3- Hizmetin gerektirdiği uzmanlaşmanın yokluğu ve yeni gelişen teknolojilerin çok kompleks olması.
- 4- Sonuç olarak iş memnuniyetinin olmaması.

6.2.4.3. Özelleştirilme sonrası

DLV'nin özelleştirilmesi sonrasında beklenen değişiklikler şunlardır;

1- Çiftçi organizasyonları % 50 bütçe azalmasını direkt ödemeler ve kolektif olarak üstlenilen tahsilatla telafi edecekler.

2- DLV'nin personel sayısı 1120 'den 700'e düşürülecekti. Söz konusu 700 yayımcı bir vakıfta sözleşmeli olarak istihdam edildiler, geriye kalan 420 personel ise devlet memuru olarak bakanlıkta çalışmaya devam etti.(Bunlardan 240'ı bağlantı elemanı olarak, 180'i ise bölgesel politika hazırlıklarında görevlendirildi).

3- Yayım çalışmalarında çiftçi taleplerine öncelik verilecekti. Tarımsal yayım, bundan sonra hükümetlerin politikalarını desteklemek yerine çiftçilere kendilerini yeni gelişmelere uydurmaları için yardım edecektir.

4- Tarımsal yayımda çiftçi katılımının yükseltilmesi. Çiftçi organizasyonlarının DLV çalışmalarına, sektör konseylerinin ve çalışma komitelerinin yayım programlarının hazırlanmasına katılımlarının sağlanması

5- Bölgesel çok yönlü yayım timleri belirli tarımsal konularda uzmanlaşmış yayım birimleri ile değiştirildi.

Özelleştirmenin başlamasının üzerinden üç yıl geçtikten sonraki durum şöyledir;

1- 1996 yılında yayım bütçesinin% 60'ı doğrudan ödemeler yoluyla çiftçi tarafından finanse edilmektedir. (1992 % 5, 1993 % 15, 1994 % 30, 1995 % 45)

2- Bütçenin % 40'ı Tarım Bakanlığı tarafından yapılan anlaşma çerçevesinde karşılanmaktadır.

3- Özelleştirme programında yer almasına karşın çiftçiler, çiftçi kuruluşları kanalıyla kolektif ödeme yapmamaktadırlar.

4- Yayım personeli 750 civarındadır.

5- Özelleştirme planı çerçevesinde 4 yeni firma oluşturulmuştur.

6- Genel yayım planları yayım birimleri tarafından hazırlanan iş planları ile değiştirildi.

7- 1995 yılında DLV'nin öz sermayesi 20 milyon USD ulaştı.

Özelleştirmeyle gelen bütün bu değişimlerin etkileri ise şöyle olmuştur;

1- Personelin % 50'si tecrübeli, yeni personelle değiştirildi.

2- Yayımcıların kişisel yönetim maliyetlerinde % 50'lik azalma ortaya çıktı.

3- % 50'lik bir azalma genel yönetim maliyetlerinde görüldü.

4- Kitle ve grup yayım metotları % 50 azaltıldı. Birey metotları şu anda toplam faaliyetlerin % 80'ini oluşturmaktadır.

5- Şu anda yayımın her iki tarafında da yüksek düzeyde uzmanlaşma söz konusudur.

6- Kaliteli personel kaybı yıllık % 1 'in altına düşürülmüştür.

7- Çiftçiler ve politika arasındaki çelişki iyice azaltıldı.

8- Personelin kalite, verimlilik ve etkinlik konularına yönelimi arttı.

9- Gelir, yeni müşteri kazanımı, müşteri kaybı, müşteri memnuniyeti, yeni ürünler gibi yayımcının bütün başarı ve başarısızlıkları izlenebilmektedir. Maaşlar yükseldi ve başarı ödülleri verilmeye başlandı.

10- Devlet ile yeni bir iş bağı kurulmuştur. Yeni sistemde devlet bir müşteridir ve belirli programların uygulanmasını talep etmektedir.

Özelleştirmenin olumlu sonuçlar şunlardır;

- 1- Müşteri odaklı yayım, kalite kontrolleri ve uzmanlaşma yayımın kalitesinin arttırmıştır. Böylece müşteri memnuniyeti artmıştır.
- 2- Pazar odaklı yayım, etkinliği ve çalışma koşullarını iyileştirmiştir. Teşvikler iş mutluluğunu artırmıştır.

6.2.4.4. Özelleştirme sürecinde karşılaşılan sorunlar

Özelleştirme sürecinde birtakım sorunlarla karşılaşmıştır. Bu sorunlar şöyle sıralanabilir.

1- Yayımın devletten bağımsız hale gelmesi devletin otorite ve kontrol yetkisini kaybetmesi anlamına gelmekte bu durum eski alışkanlıklarına bağlı olanlar yüzünden gerilimlere neden olmaktadır.

2- Hükümet finansman açısından verdiği sözleri tutmamakta ve anlaşma ve kontratları değiştirmeye kalkışmaktadır.

3- Özelleştirme ve azaltılan hükümet finansmanı sistem içerisinde rekabete neden olmuş ve araştırma, çiftçi örgütleri, özel danışmanlar ve firma temsilcileri arasındaki iletişimi engellemiştir.

4- Personel yapısında ve organizasyon yapısındaki değişimler çekişmelere neden olmuş, orijinal personelin % 50'sinin değişimine neden olmuştur.

Değişimin avantajları şunlardır;

- 1- Yükselen verimlilik
- 2- Yükselen kalite ve müşteri memnuniyeti
- 3- Pazarlama ve müşteri memnuniyeti müşterileri için daha fazla değere neden olmuştur.

4- Personel için yükselen iş memnuniyeti

5- Müşteriler ve yayımcılar arasında daha fazla iletişim.

6- Daha etkili, tecrübeli ve gereksinim duyulan konularda yayım.

Değişim sürecinde yaşananlardan çıkarılması gereken dersler;

1- Yayımında yapılacak başarılı bir değişim açık olarak formüle edilmiş bir iş tanımı ve strateji gerektirmektedir.

2- Değişim süresi gerçeklere, gerçek pazar koşullarına uyum sağlayabilmek için esnek olmalıdır.

3- Çiftçilerin katılımlarının sağlanması için yeterli imkan verilmelidir.

4- Özelleştirme için açık sözleşme koşulları hükümet ile uygulanmalı ve hassasiyetler ve çiftçi ilgileri dikkate alınmalıdır.

5- Başarı kontrolü kalitenin garanti edilmesi için önemlidir.

6- Yayımcıların eğilimlerini dikkate almak, kişisel davranmalarına olanak sağlamak ama aynı zamanda bir firma duygusu yaratmak önemlidir.

Değişim sürecinde başarılı olmak için gerekli koşullar;

1- Değişim sürecinin yönetiminde koşullara uygun davranmak(esneklik)

2- Yeni bir kültür, yeni bir yönetim stili ve çalışma koşulları yaratmak.

3- Çalışmak istemeyen yada koşullara uyum sağlayamayan personelin değiştirilmesi

4- Pazara yönelimin sağlanması ve personeli izleme ve kontrol yoluyla sorumluluk verilmesi.

5- Müşteriler için hizmetlerin iyileştirilmesi.

6.2.4.5. Hollanda özelleştirme tecrübesinin diğer ülkelerde uygulanabilirliği

Hollanda yayım kuruluşu DLV'nin özelleştirme sürecinde yaşanan tecrübelerin başka ülkelerde uygulanabilmesi için önem taşıyan hususlar şunlardır;

1- Serbest bir tartışma ve iletişim ortamı sağlanmalıdır. Personel, hükümet, çiftçiler, çiftçi örgütleri, firmalar açıklıkla konu üzerinde tartışmalıdır.

2- Bir göreve strateji belirlenmeli, formüle edilmelidir.

3- Bütün tarafları kapsayan etkili bir karar verme mekanizması geliştirilmelidir.

4- Personelin ve yönetimin eğitimi

5- İşletme enstrümanlarının donatımının sağlanması ve bu araçların kullanılması yoluyla eğitim.

6- Organizasyon değişim sürecini devamlılık gösteren bir süreç olarak görmelidir.

7- Değişim kademeli olarak yapılmalıdır. Bütün değişim bir gecede başarılmaz ama hareketlenme gözle görülür olmalıdır.

8- Çiftçiler yüksek kaliteli bir yayım için ücret ödeyecek durumda olmalıdır.

9- Yayım doğrudan çiftçi gelirinin yükselmesine katkıda bulunmalıdır.

DLV'nin özelleştirilmesi ülkenin tümünü kapsayan bir çalışmaydı. Hollanda koşullarında büyük olasılıkla öncelikle bir pilot projenin uygulanması mümkün olmayabilirdi.

Değişimi başlatan ve hareketlenmeyi gösteren mekanizmalar şunlardır;

1- Tarım bakanlığı ve çiftçi örgütleri arasındaki bir süreci başlatan sözleşmenin hazırlanması (Bu sözleşme daha sonra DLV'nin özelleştirilmesini gerçekleştiren komisyona esas teşkil etmiştir.)

2- Konuyla ilgili bütün tarafların katılımıyla gerçekleşen bir tartışma forumunun yaratılması. Personel, hükümet, çiftçiler, çiftçi örgütleri, parlamenterler

3- Önerilerin geliştirilmesi ve tartışmalar yoluyla değiştirilmesinden sonra karar verme sürecine gelinmiştir.

4- Sürecin başlatılmasından ve yönetiminden sorumlu bir yönetimin oluşturulması.

5- Personel yapısının re organize edilmesi.

6- Devlet finansmanının kademeli olarak azaltılması.

7- Başarı kontrol mekanizması yoluyla daha fazla sorumluluk yüklenmesi

8- Pazara yönelmenin sağlanması. Personel kalitesinin sürekli değerlendirilmesi maaş ödülleri ve firma kazançlarına izin verilmesi.

9- Süreci gözlemek, personel yeni ufuklar açmak, yeni metotların geliştirilmesine yardım etmek amacıyla dışarıdan uzmanların görevlendirilmesi.

6.2.4.6. Son durum

Ortak finanstan % 100 Pazar operasyonuna kadar değişiklikler nedeniyle, DLV'nin yönetim, strüktür ve kültürü çok değişmiştir. Önemli birtakım değişiklikler olmuştur.

önceden (1990'dan önce) TOT (Teknoloji transferi) modeli oldukça popülerdi. (Tarımsal araştırmacılar tarafından geliştirilen yeniliklerin bir yayım elemanı tarafından çiftçilere aktarıldığı model) Şu andaki durumda ise danışman sadece çiftçinin istediği bilgiyi getirir ve bir kontrata göre çalışır. Yani müşterinin soruları danışmanlık işlerinde merkezdir.

Danışmanlar için önemli olan yeni beceriler üzerine uzmanlaşmaktır ve hatta daha önemlisi müşterinin problem veya sorusunu aydınlatmak yeteneğine sahip olmalıdır. Bir çok şey danışmanın kapasitesine bağlıdır.(çiftçiyi anlamak, durumu denetlemek, müşterinin kişiliğini kavramak) Bu gibi dinleme yetisini, doğru soru sormayı, iyi incelenmiş gerçekleri ve şekilleri içerir.

Yıllar sonra yönetim daha komplike olmuştur. Çünkü danışmanların aktiviteleri ile ilgili bilgileri de içeren her çeşit müşteri verileri kaydedilmiştir.

Özelleştirme tarımsal bilim ve bilgi sistemiyle bir zincir reaksiyon gösterir. Yayım kelimesi genelde hükümetten bilgi transferi için kullanılmaya eğilimlidir. Tavsiye ise müşterilere verilen hizmet için kullanılır. Çiftçiler en iyi fiyat için araştırma yaparlar ve

istedikleri yerden bilgiyi satın alırlar. Fakat soruları net olmalıdır. Ve aradıkları bilginin çeşidini bilmelidirler. Bilginin mevcut kaynağını bilmelidirler ve sonunda onun için para ödemelidirler.

Diğer bir pratik neden şirketin parasal işlerinin durumu idi. Devlet tarafından stabil bir para yardımının olmadığı bir durumda düzenli bir gelire sahip olmak önemlidir. Ödeme dengesindeki açık organizasyonun ödeme pozisyonunu tehlikeye atabilir.

Kontrat yapmak, danışmanların profesyonel gelişmelerine yardım eder. Kontrat yaparak danışman, çiftçinin ihtiyaçlarını doğru olarak analiz etmek ve tanımlamak zorunda kalır.

Müşteri merkezli davranış sürekli ürün geliştirimini gerektirir. Geleceğe bakmak ve yarının ihtiyaçlarını tahmin etmek bu destek fonksiyonunun en zor hususlarından biridir. Bilgi ve bilimin temini, kısmen kamu araştırma enstitülerinden gelmektedir.

Diğer bilgi kaynakları çiftçilerin kendileridir. çiftçilerle beyin fırtınası toplantıları organize edilir. Aynı zamanda çiftçilerin şikayetleri gözden geçirilir ve incelenir. Market panelleri yararlı vasıtalar ve müşterilerin DLV ile deneyimleri hakkında bilgi alışverişi olarak hizmet eder. DLV çalışanlarının fikirlerini geliştirecek etkinlikler yapılır, fikirleri sonuçlandıracak “think tanks”(düşün-teşekkür et) organizasyonları yapılabilir. DLV bir çok uluslar arası temaslarla, yeni ürünler için yaptığı kendi araştırmalarını dünyaya yayar. Aynı zamanda ticaretten ve imalat endüstrisinden alınan sinyaller sürekli olarak incelenir.

DLV gibi bilim yoğun organizasyonların varlıklarını sürdürebilmesi doğru zamanda doğru elemana doğru bilgiyi sağlama yeteneğine bağlıdır. Danışmanların çoğunluğu evden çalışır. DLV ile temas onların en son bilgiyi sağlamalarını ve hızla patron ya da iş arkadaşlarıyla haberleşmelerini sağlar. Bilgi yönetimi DLV içinde önder fonksiyonlardan biri olmuştur.

Özelleştirme çiftçi organizasyonları tarafından yapılan her çeşit teşebbüsü kısırtmıştır. Bazıları kendi özel şartları için bilgi servisi yaratmıştır. Yetiştirici birlikleri gibi diğerleri kendi danışmanlarını çalıştırmış veya internet siteleri geliştirmiştir.

DLV’de diğer hizmet sunucular gibi önemli oranda hizmetleri karşılığı aldığı ücretlerle finanse etmektedir. Ancak yinede gelirlerinin yaklaşık % 30’u finansmanı devlet tarafından karşılanan projelerden sağlanmaktadır. bu tip devlet tarafından desteklenen projeler genellikle içerik olarak genel toplum faydasının ön planda olduğu projelerdir. Örneğin, doğal kaynakların ve çevrenin korunması veya da dezavantajlı bölge ve gruplara yönelik çalışmalar gibi. bu konulardaki yayım çalışmaları bireysel metotların kullanıldığı durumlarda % 50, grup metotlarının kullanıldığı durumlarda ise % 100 oranında devlet tarafından finanse edilmektedir.

6.2.4.7. Hollanda’da yayımcıların nitelikleri

Hollanda’da yayımcılar için belirlenmiş kriterler yoktur. danimarka’da olduğu gibi Hollanda’da da bunun temel gerekçesi, çiftçinin serbest rekabet koşullarında kimden hangi süreyle hizmet alacağına kendisinin karar verebileceğidir.

Ülkenin en büyük hizmet sunucusu olan DLV’ de ise kural olarak yayımcıların hepsi üniversite veya yüksek okul mezundurlar. Yayımcıların hizmet içi eğitimleri ise genellikle çalıştıkları organizasyonun içinde gerçekleştirilmektedir. Ancak bu durum 1-4 yayımcı istihdam eden küçük kuruluşlar için önemli bir problem oluşturmaktadır.

6.2.5. İngiltere

İngiltere’de ilk yayım çalışmaları 1920–1930’lar da koordinasyonsuz olarak yürütülmüştür. Bu çalışmalar genellikle üniversiteler, kolejler ve yerel yönetimler tarafından üstlenilmiştir. Yayım faaliyetleri ikinci dünya savaşı sırasında temel olarak Tarım Bakanlığının yönetiminde çiftçilerin teknik bilgiler ile desteklenmesi amacıyla koordine edilmiştir. 1946 yılında bir ulusal yayım servisi (NAAS) kurulmuştur. Bu servisi bir kamu kuruluşu olarak ilk planda tarım sektörüne teknoloji transferini iyileştirmek, gıda güvenliğini garanti altına almak, ticaret dengesini iyileştirmek ve kırsal alanda yaşam standartlarını yükseltmek amacına yönelmiştir.

1950-60’larda NAAS gerek çalışma alanı gerekse kapasite olarak hızla büyümüş ve geniş bir yelpazede araştırma tarafından desteklenen konu uzmanlarına sahip olmuştur. Bu yıllarda 20 işletme uygulamalı araştırma yapılmak üzere kurulmuştur. NAAS araştırma-geliştirme ve yayımı üstlenmiş ama yayımda bu yıllarda yavaş yavaş birebir işletmelere yönelik yayım yapmak anlayışı gelişmeye başlamıştır. Burada temel prensip bütün tavsiyelerin çiftçinin istek ve ilgi alanlarına yönelik olarak yapılmasıydı. Bütün hizmetler ücretsiz olarak verilmekteydi. Tarım Bakanlığının en önemli işi olarak tarım işletmelerinin modernizasyonunu hızlandırmak dikkate alınmış, bunun için geliştirilen bir organizasyon modeli kullanılmıştır.

1971 yılında NAAS Tarım Bakanlığının diğer teknik hizmet birimleri ile birleşmiş ve Tarımsal Kalkınma Yayım Servisi (ADAS) oluşmuştur. ADAS, İngiltere tarım balıkçılık gıda bakanlığına bağlı bir bürodur. 1750 personele sahiptir. 1997 yılında özelleştirilmiştir.

ADAS tarımsal yayım alanındaki değişimlere ayak uydurmuş ve Tarım bakanlığına politikalarının kullanılmasında yardımcı olmuştur. Ama her zaman bağımsızlığını korumuştur. Bu bağımsızlık çiftçiler arasında inanılabilirliğin korunması açısından temel esastır. Bu yıllarda ADAS özellikle işletme yönetimi konusunda yeni yaklaşımlar geliştirmiştir.

Bütün bunlara karşı her geçen gün ADAS’ın yüksek maliyete neden olan, bir büyük

organizasyon olduğu tartışılmıştır. Tartışmaların temelinde ADAS'ın modern bir endüstri olan ve gıda fazlasına üreten bir sektör haline gelen tarıma hizmet etmesi yatmaktaydı. Ücretsiz bir yayım servisini savunan düşünceler bu yıllarda gittikçe zayıflamıştır..

Özelleştirmenin finansman konuları 1984/85 yıllarında gündeme gelmiştir. İngiltere hükümeti yayımdan faydalanan kimselerin bu hizmetin maliyetine katkıda bulunmaları gerektiğine karar vermiştir. Nisan 1987'de ücretler uygulamaya konmuştur. ADAS hemen yayıma olan yaklaşımını direkt ödeme yapmaya hazır olan çiftçilere yönelmek suretiyle değiştirmiştir. Bu yeni yayım anlayışının trendini güçlendirmiştir. ADAS tarım bakanlığı politikaları gereği özellikle desteklenmesi istenen alanlar dışında yeni teknolojileri bütün çiftçilerin yararına sunmayı bırakmıştır. Tarım bakanlığı politik amaçları doğrultusunda geniş ölçüde yayım çalışmaları yürütmektedir.

Başlangıçta ADAS için mütevazı bir gelir amacı tespit edilmiş ve ücretlendirme temposu bu amaca ulaşmak için hesaplanmıştır. Bu ücretlendirme temposu pazarda düşük ücret beklentisi doğurmuştur. Bu sonuç olarak insanları değiştirmenin zor olduğunu göstermiştir. ADAS'ın gelir amacı başlangıçta masrafların karşılanması olarak konulmuştur. 1988'de masrafların % 15'i karşılanmış olup, başlangıçta 5 yıl içinde masrafların % 50 sinin karşılanması ve belirtilemeyen bir tarihte tüm masrafların karşılanması amaçlanmıştır.

1990'larda maliyetlerin tamamen karşılanması ve statünün değiştirilmesi yönünde çalışmalara başlanmış, 1980'lerin sonunda hükümet daha önce kamu tarafından üstlenilen yayım hizmetlerini üstlenecek olan acentelerin yaratılabilmesi için son adımı atılmıştır. ADAS Nisan 1992 de önemli ölçüde otonom bir yapıya sahip acenta haline gelmekle beraber aynı zamanda tarım bakanlığının sahipliğinde kalmıştır. ADAS kendi işlemlerini yürütmekte önemli bir özgürlüğe sahiptir. Acente statüsünün önemli bir sonucu olarak Tarım Bakanlığı için üstlenilen işler bir sözleşme ile belirlenmekte ve bu işler için kalite standartları ve maliyetler yıllık anlaşmalarda belirlenmektedir.

Yayımda maliyetlerin tümünün karşılanması amacına işletme sınırlamaları ile ulaşamayacağı, sonraki yıllarda daha iyi anlaşılmıştır. Tam anlamıyla bir maliyet karşılanması kamu kuruluşları ile ulaşamaz. 1994 yılında tamamlanan ADAS'ın geleceğine yönelik bir değerlendirme göstermiştir ki, % 100 lük bir maliyet karşılama için ADAS'ın özelleştirilmesi zorunludur. Bu adım için 1996/97 yılı belirlenmiştir. 1 Nisan 1996 tarihinden itibaren ADAS tarafından üstlenilen işlerde hiçbir hükümet sübvansiyonu bulunmamaktadır.

6.2.6. Macaristan

2007 yılı içerisinde ülkemizi ziyaret eden bir AB heyeti içerisinde yer alan ve Macaristan'ın üyelik sürecinde etkin görevler almış olan bir yetkili (Mr. Fishner) konuşmasında; AB uyum sürecinde Tarım Bakanlığının yeniden yapılanması ve desteklemeler ile ilgili neler yaptıkları konusunda bilgi vermiş ancak tarımsal yayım konusuna hiç değinmemiştir. Kendisine Ülkelerinde tarımsal yayım konusunda uyum sürecinde neler yaptıklarını ve karşılaştıkları problemleri sorduğumda ise net bir cevap verememiştir. Bu bende, Ülkemizde olduğu gibi Macaristan'da da tarımsal yayımın desteklemeler kadar önemsenmediği kanaati yaratmıştır.

Organizasyon yapısı şöyledir;

1- Kamu Yayımı Yayım ve Araştırma-Geliştirme Genel Müdürlüğü 19 Tarım Müdürlüğü bulunmaktadır. Yasal çerçevenin oluşturulması Finansman desteklerinin belirlenmesi Tarımsal ve kırsal kalkınma programları.

2- Özel yayım Sistemi; yasal alt yapısı kurulmuş, desteklenen yayım sistemi 1990'ların başında oluşturulmuştur.

3- Özel yayımın desteklenmesi açısından söz konusu olan hedef kitle 180.000–200.000 tarım işletmesidir.

4- Tarım danışmanları serbest çalışan sertifikalandırılmış ziraat mühendisleridir. Sertifikalı danışman sayısı sürekli artmakla birlikte şu anda yaklaşık 700 kadardır.

Desteklemenin finansman kaynağı; AB ve Ulusal kaynakların ortak olarak kullanıldığı Ulusal Kalkınma Planı çerçevesindeki kaynaklar ve Ulusal Destekleme Fonu kaynaklarıdır.

Macaristan'da kamu yayımının desteklenmesi şu kaynaklardan karşılanmaktadır;

1- Teknik yayım merkezleri için ayrılan bütçeler,
2- Kamu yayım kuruluşlarının hazırladıkları programlar için yapılan desteklemeler (yayım programlarının giderlerinin % 50-% 75'inin Tarım Bakanlığı tarafından üstlenilmesi)

3- Tarımsal konulardaki eğitim faaliyetlerinin desteklenmesi (çiftçilerin katılacakları eğitimlerin giderlerinin % 90'ı Bakanlık tarafından üstlenilmektedir).

4- Yıllık gelirleri 3 milyon Macar Forintinden az olan çiftçiler eğer on kişi bir araya gelirlerse kamu yayım hizmetlerini talep etme hakkına sahiptirler. Bu çiftçiler için özel yayım hizmetlerinde faydalanma ve destek alma hakkı bulunmamaktadır.

Özel yayım hizmetlerinin desteklenmesi ise şu şekilde gerçekleşmektedir; Özel yayım hizmetlerinden yararlanan çiftçi, ücreti danışmana ödemektedir. Eğer hizmet yetkilendirilen danışmanlar listesinde yer alan bir danışmandan almış ise desteklemeden yararlanma başvurusu yapabilmektedir. Ama çiftçinin yıllık geliri 3 milyon Macar Forintinin altında

veya 50 milyon Macar forintinin üstünde ise böyle bir desteklemeden yararlanma hakkı yoktur.

Macaristan'da yıllık 2.500 çiftçinin özel yayım hizmetlerinden yararlandığı ifade edilmektedir.

6.2.7. Estonya

6.2.7.1. Tarımsal yayım sürecinin gelişimi

Estonya, genelde tarım sektörünün özelde ise tarımsal yayım sisteminin yenilenmesi çalışmalarına 1980'lerin sonunda başlamıştır. Bu gelişme, paralelinde yeni kurumların ve hizmet sunucuların oluşturulmasını zorunlu kılmıştır. Bu transformasyon sürecinin temel amaçları; bağımsızlığı güçlendirmek, serbest piyasa ekonomisini geliştirmek ve demokratik bir toplumsal yapıyı oluşturmak şeklinde belirlenmiştir. Tarımsal yayım sistemi de genel ekonomi içindeki bu değişimleri takip etmiştir. Özellikle ülkenin AB üyeliğine hazırlığı gündeme geldiğinde; tarımsal yayım ve bilgi sisteminden, çiftçilerin bu sürece hazırlanması için önemli istekler ortaya çıkmıştır.

1989-1992 yılları arasında yeni bir yayım sistemi kurulmuştur. Bağımsızlığın kazanılmasından ve aile işletmelerinin oluşmaya başlamasından sonra, çiftçi örgütleri de kurulmaya başlamıştır. 1989 yılında kurulan ilk çiftçi örgütü, 1991 yılında bağımsız Estonya'nın ilk yayım sevisini kurmuştur. Bu sistem çiftçi örgütleri tarafından kurulan bölgesel yayım merkezlerinden ve bir merkezi yayım merkezinden oluşmaktaydı. Şu anda Estonya'nın 15 bölgesinde 16 çiftçi birliği mevcuttur. Bu örgütlerin hepsi de ulusal düzeyde bir çatı örgüt altında toplanmıştır.

1992-1995 yılları arasında Çiftçi Merkezli Yayım Sistemi kuruldu. Estonya tarımsal yayım sisteminin desteklenmesi amacıyla bir çok uluslar arası kuruluş tarafından desteklenen projeler uygulanmıştır. Bunlar; Çiftçi Örgütleri Yayım sistemi (Danimarka), Danışmanlık Dernekleri Yayım Sistemi (Almanya), Estonya Tarım Üniversitesi Tarımsal Bilgi ve Enformasyon Merkezi (İsveç), sütçülüğün geliştirilmesi projesi (Hollanda). Ancak bu projelerin bir çoğu sürdürülebilir olmamıştır. Çünkü, bu sistemler geliştiriledikleri ülkelerin koşullarına uygundur.

1995-2002 yılları arasında danışmanlık servisleri için serbest Pazar koşullarının oluşturulması için çalışılmıştır. Estonya hükümeti, etkin işleyen bir tarımsal hizmetler sisteminin gerekliliğini kabul etmiş ve bu amaçla ulusal tarımsal yayım merkezine çiftçilerin eğitimi için ek bütçe tahsis etmiştir. Ayrıca çiftçilerin örgütlenerek yayım hizmeti almalarını desteklemiştir. Ancak bu örgütler, ülkenin büyüklüğü dikkate alındığında bütün çiftçilere

hizmet sunabilecek kapasitede değildiler ve çiftçiler aldıkları yayım hizmetlerinin yeterli kalitede olmadığına şikayet etmekteydiler.

Bu çerçevede, Estonya hükümeti, tarımsal yayım hizmetleri için, çiftçilerin ihtiyaç duydukları bilgileri serbestçe belirleyecekleri fiyatlarla satın alabilecekleri serbest bir piyasa oluşturmaya karar verdi. Ancak hükümet, çiftçilerin bilgi için para ödeme kapasitelerinin çok az olduğundan hareketle özel danışmanlık hizmetlerini sübvansede edilmesi gerekiyordu. Böylece çiftçiler de tarımsal danışmanlık hizmetlerini kullanmaları için teşvik edilecek ve üretim performansları artırılacaktı. Bunun sonucunda da hükümet tarımsal danışmanlık hizmetlerinin desteklenmesi ve sertifikalandırılması için bir program uygulamıştır.

1999-2003 yılları arasında özelleştirme veya kamu yayımının iyileştirilmesi arasında kararsızlıkla geçmiştir. 1990'ların başında ve ortasında Estonya tarım politikası dünyadaki en liberal tarım politikalarından biriydi. Tarım sektörüne yönelik destek ve korumalar minimum düzeydeydi. Ancak bütün toplumsal çıkar grupları bu politikaları benimsememekteydi ve AB üyeliği hükümetin önceliği idi. Bu nedenle de, yasal düzenlemelerin ve kamu idare sisteminin AB standartlarına uyumlu hale getirilmesi gerekiyordu.

Tarım sektörü AB'de yüksek oranda desteklendiği için üyelik süreciyle birlikte Estonya şimdiye kadar uyguladığı liberal tarım politikalarını değiştirmek zorundaydı. Yeni düzenlemeler, desteklemelerle ilgili güvenilir bir bilgi sisteminin kurulması, tarım işletmelerinin pazarlama ve rekabet yeteneklerinin artırılması bir anda hükümetin önceliği haline gelmiştir. Anca ülkede çiftçilerin birçoğunun mevcut bilgi kaynaklarına ulaşamadıkları ve bunun sonucunda da gereksinim duydukları bilgileri alamadıkları görülmüştür. Bu nedenle de ülkede yeni bir tarımsal yayım sisteminin kurulması için çok güçlü bir gereklilik ortaya çıkmıştır.

6.2.7.2. Tarımsal yayım pazarının oluşması

1995 yılından beri Estonya'da Hükümet tarımsal yayımla ilgili bir çok inisiyatif kullanmıştır. Bunlar; yayımcıların eğitimleri ve sertifikalandırılmaları, yasal düzenlemelerin yapılması, planlama ve stratejilerin formüle edilmesi, izleme ve değerlendirme, bilginin üretilmesi ve geniş kitlelere ulaştırılması, tarımsal danışmanlık ve bilgi sistemlerinin alt yapılarının kurulması, bu serviler için bina ve yönetim sistemlerinin oluşturulması. Bütün bu önlemler finansman ve teknik açıdan farklı program ve projelerle desteklenmiştir. Örneğin AB Phare programı (1995-1998), Dünya Bankası Tarımsal yayım projesi (1996-2002), Ulusal Yayım Programı (1995-2001)

6.2.7.3. Bireysel tarımsal danışmanlık sisteminin desteklenmesi

Estonya'da bireysel tarımsal danışmanlık hizmetleri yedi yıllık bir süreçte geliştirilmiştir. Bu program, çiftçilere tarımsal danışmanlık hizmetlerini satın almaları için bir çerçeve oluşturmaktadır. Buna göre tarımsal üretimle ilgili bilgi gereksinimi olan çiftçi, kendisince uygun bulduğu bir danışmanı belirlemekte, daha sonra aralarında bir hizmet sözleşmesi imzalanmaktadır. Danışman bu sözleşmenin bir kopyasını onaylanmak üzere bağlı bulunduğu tarım teşkilatına göndermektedir. Yerel teşkilat, eğer çiftçi ya da danışmanın verdiği bilgiler doğru değilse veya çiftçi kendisi için ayrılan destekleme miktarını aşmışsa sözleşme onaylanmamaktadır.

Yetkilendirilmiş danışmanların listesi bütün tarım teşkilatlarında ve internete mevcuttur. Ancak yerel teşkilatların sözleşmenin bedeli üzerinde herhangi bir belirleyicilikleri yoktur. Sözleşme bedeli çiftçi ile danışman arasında belirlenir. Sözleşmenin onaylanması, bu danışmanlık hizmeti için devlet subvansiyonunun garanti edildiği anlamına gelir. Ancak sözleşmenin onaylanması için sadece danışmanın değil, aynı zamanda çiftçinin de kayıtlı olması zorunludur.

Yapılan araştırmalara göre; bir danışman yıllık ortalama 19 hizmet sözleşmesi imzalamakta ve bunun toplam fiyatı ortalama 3640 Euro olmaktadır. Danışmanların yıllık gelirleri ise; 96 Euro ile 24.000 Euro arasında değişmektedir.

Danışmanın verdiği hizmete ilişkin çiftçi memnuniyeti ve hizmet kalitesi çok önemlidir. Eğer çiftçi hizmetten memnun kalmayarak danışmanın raporunu imzalamaz ise bu danışman devlet subvansiyonundan faydalanamaz.

1996-2000 yılları arasında öncelikle özel danışmanlık hizmetleri yerleştirilmiştir. yani her il veya ilçe teşkilatı yönetimi, sözleşmelerle ilgili olarak; finansman ve muhasebe işlemlerinden sorumlu tutulmuş ve Tarım Bakanlığı sadece koordinasyon görevlerini yürütmüştür.

1997 Temmuzundan beri, sadece sertifikalandırılmış danışmanların verdikleri hizmetler devlet tarafından sübvansiyonla desteklenmektedir.

1998 yılından itibaren tarımsal danışmanlık hizmeti veren kişi ve kuruluşlar için standartlar belirlenmiş olup sübvansiyonla desteklenen bütün danışmanlık hizmetlerinin sözleşmelerle yazılı hale getirilmesi zorunlu kılınmıştır.

2001 yılındaki yeni düzenlemeden sonra ise sistem tekrar merkezileştirilmiştir. Artık danışmanların sertifikalandırılmaları, sübvansiyonların ödenmesi merkezi teşkilat tarafından yapılmaktadır.

6.2.7.4. Tarımsal yayım sisteminde sertifikalandırma ve eğitim

Sertifikalandırma için danışmanın üniversite mezunu olması, tarımsal ve tarıma dayalı sanayi ve ticari kuruluşları ile hiç bir ilişkisinin olmaması, tarım teşkilatlarının yöneticileri ile ticari ilişkisinin olmaması, tarımsal danışmanlık metotları ve iletişim teknikleri konusunda eğitim aldığını belgelendirmesi gerekmektedir.

Sertifikalandırma süreci; bir başvuru dilekçesi, gerekli belgelerin ibrazı ve yazılı bir tavsiye mektubunun ilgili tarım teşkilatına verilmesiyle başlamaktadır. Daha sonra sertifikalandırma komisyonu karar vermektedir. Sertifikalandırma yetkisi geçen yıllar arasında farklı kurumlara verilmiştir. Ancak bu yetki 2002 yılı ortasından beri Tarım Bakanlığının Araştırma, Eğitim ve Yayım Bölümü devredilmiştir. Ülkedeki danışmanların önemli bir kısmı serbest tarım danışmanı veya da çiftçi örgütlerinin ve danışmanlık firmalarının istihdam ettiği tarım danışmanlardır. Ancak tarım danışmanlarını yeterli güvenilirlikte bulmayan bazı tarımsal firmalar kendi danışmanlarını da istihdam etmektedirler.

Tarımsal danışmanlık sisteminin kalitesini garanti altına alabilmek için, bütün danışmanlar yeterli eğitim düzeyine sahip olmalıdırlar. Bu nedenle de tarımsal danışmanlık sisteminin geliştirilmesi planı çerçevesinde sertifikalandırılan bütün danışmanlar sürekli eğitime tabi tutulmaktadır. Bu amaçla kurslar ve bilgilendirme toplantıları düzenlenmektedir. Eğitim görevi kısmen Estonya Tarım Danışmanları Birliği, kısmen de Tarım Bakanlığı tarafından gerçekleştirilmektedir.

6.2.7.5. Tarım bilgi ağlarının kurulması

Tarımsal ve kırsal kalkınma çalışmaları Tarım ve Çevre Bakanlığı ile Ekonomik İşler Bakanlığının sorumluluğundadır. Ekonomik İşler Bakanlığı özellikle son yıllarda kırsal alanın geliştirilmesi için önemli programlar uygulamıştır. Bu programların önemli bir bileşeni de Tarımsal Bilgi Merkezleri, E- Kulübeler, Ekonomik Danışma Merkezleri ve AB Danışma Ajanslarıdır. Ancak bu çok farklı alanlarda çalışan bilgi merkezlerinin faaliyetleri iyi koordine edilmemektedir. Bilgi akışının iyileştirilmesine ihtiyaç vardır.

Bu nedenle de Estonya'nın, bütün kırsal alandaki son kullanıcı için gerekli bilgiyi onun ayağına götürecek bir Entegre Bilgi Programına ihtiyacı vardır. Böyle bir program, iyi bir izleme-değerlendirme ve geri besleme mekanizmasını gerektirmektedir. Estonya hükümeti bu çerçevede, ulusal tarımsal bilgi sistemini geliştirmek, kurumlar arası işbirliği ve alt yapıyı desteklemek için bazı uygulamalar yapmıştır.

Danışmanlık Konsept Grubu (ACG) uygulaması; Tarımsal danışmanlık sisteminin sürdürülebilirliğini ve geliştirilmesini sağlamak için Danışmanlık konsept Grubu adı ile bir

destek mekanizması geliştirilmiştir. Bu grup, sistemin bütün aktörlerini gayri resmi toplantılarda bir araya getirmekte ve sistemin sorunları bilgi akışı ve geliştirilmesi için çalışmalar yapmaktadır. Böylece ACG, sistemin geliştirilmesi için fikirler üretmektedir. Ayrıca bu grup, üyelerine gerekli eğitimleri vermekte, hizmet gereksinim duydukları materyalleri hazırlamakta ve kapsamlı danışmanlık hizmetleri söz konusu olduğunda üyeleri arasındaki işbirliğini kurmakta ve desteklemektedir.

Tarımsal ve Kırsal Bilgi Akışını Koordinasyon Merkezi (AICC); Bu merkez ulusal düzeyde araştırma ve eğitim kuruluşları ile işbirliği yaparak verilerin toplanması, analiz edilmesi ve paylaşılmasından sorumludur. Bu faaliyetleri veri bankaları ve tarımsal internet portalı kurarak ve bölgeler arası bilgi akışını koordine ederek gerçekleştirmektedir. Bu merkezi çok önemli görevlerinden birisi de; bölgesel merkezlerin bilgi akış kabiliyetlerini artırmak, bunlardan ve tüketicilerden gelen bilgileri analiz etmek ve geri beslemeler yapmaktır. AICC'nin gözle görülür görevi, tarım sektörü, kırsal alanlar, yasal düzenlemeler, tarımsal desteklemeler, tarımsal haberler ve diğer bilgi kaynaklarına ilişkin temel verileri içeren internet portalını oluşturmak ve güncellemektir.

Bölgesel Tarımsal Bilgi Merkezleri (CIC); Bu merkezler, bölgeler içindeki tarımsal bilgi akışını koordine etmek amacıyla kurulmuştur. Bir CIC bürosu, herkese açık bir genel bürodur. Bu bürodan isteyen çiftçiler, sanayiciler, çiftçi örgütleri yasal düzenlemeler ve desteklemeler hakkında bilgi alabilir. ICC büroları istihdam ettikleri danışmanlar yoluyla hedef kitlelerine temel tarımsal konularda bilgilendirmeler yapmakta, bölgeye özgü bilgi gereksinimini tespit etmekte, özel bilgiler isteyen çiftçileri bilgi kaynaklarına yönlendirmektedirler. ICC bürolarının önemli görevlerinden birisi de; müşterilerinin bilgi ihtiyaçlarını AICC merkezine ulaştırmak ve aldıkları cevapları geri iletmektir. AICC ve ICC büroları çiftçiler ve çiftçilerle direkt bağlantıda olan özel danışmanlara bilgi aktarmakta ve birbirlerinin çalışmalarını desteklemektedirler.

Yerel Tarımsal Bilgi Merkezleri (RIC); Yerel Tarımsal Bilgi Merkezleri, kırsal yerleşim birimlerinde kurulan küçük bir büro ve internet bağlantısı olan bir bilgisayardan oluşmaktadır. Bilgisayarın hemen yanında kullanıma ilişkin bilgiler yer almaktadır. Bu küçük büroların ziyaretçilerinin internette girecekleri sayfalar sınırlıdır ve AICC tarafından hazırlanmaktadır. RIC merkezleri tarımsal bilgi akış sisteminin en aktif noktasını oluşturmaktadır. Bu merkezler yoluyla çiftçiler birçok bilgiye ikamet ettikleri yerlerden ulaşmakta ve sorularını bu yolla doğrudan uzmanlara iletmektedirler.

6.2.7.6. Özel Tarımsal Danışmanlık Sisteminin Etkileri

Tarımsal danışmanlık hizmetlerinin devlet tarafından desteklenmesi, çiftçilere yeni bir bilgi kaynağı oluşturmuştur. 2001 yılında yapılan bir araştırmaya göre çiftçilerin tarımsal danışmanlık hizmetlerinden tam olarak memnun olan çiftçilerin oranı 1997–2000 yılları arasında sırasıyla % 32 den % 75'e ulaşmıştır. 1997–2000 yılları arasında 4.750 den fazla işletme devlet destekleri yoluyla bireysel danışmanlık hizmetlerinden yararlanmıştır. Tarımsal danışmanlık hizmetlerinden faydalanan işletmelerin büyüklüğü ortalama 179 hektar olup, tarımsal danışmanlık sisteminin en büyük müşteri grubunu % 42 ile 11–50 hektar arazi büyüklüğüne sahip işletmeler oluşturmaktadır.

Tarımsal danışmanlık hizmetlerine yapılan destekler danışmanları da hareketlendirmiş ve danışmanlık hizmetlerinin çerçevesini genişletmiştir, yapılan araştırmalara göre danışmanlık hizmetinden yararlananların sayısı sürekli artmaktadır.

Danışmanlık konusundaki eğitim imkanlarının sunulması danışmanların sayısını da artırmıştır. 1997–2000 yılları arasında 183 danışman sertifikalandırılmış danışman sayısı 183'e ulaşmıştır.

6.2.7.7. Tarımsal Danışmanlık Hizmetlerine Devlet Desteği

Özel tarımsal danışmanlık hizmetlerine devletin katkıda bulunması; orta ve küçük işletmelerin bu hizmetlerden yararlanmasını kolaylaştırmaktadır. 2000 yılında 757 çiftçi üzerinde yapılan bir araştırmaya göre; tarımsal danışmanlık hizmetlerinden faydalanan çiftçilerin % 34'ü ünün yıllık geliri 3850 Euro dan az, % 37'sinin geliri 3850- 16.000 Euro arasında, % 16'sının geliri 16.000-65.000 Euro arasında, %13'ünün geliri ise 65.000 Euro dan fazladır. Ancak çiftçilerin özel danışmanlık hizmetlerinden yararlanmasının önündeki tek engel parasal değildir. Çiftçiler bürokratik yeteneklerinin yetersiz olması ve desteklemeler hakkındaki bilgilerinin yetersizliği nedeniyle de bu hizmetlerden yararlanamamaktadır. Tarımsal danışmanlık hizmetleri için çiftçilerin ödedikleri paylar 1997 yılında % 10 ile başlamış olup, yıllar itibarıyla artmıştır. Bu oran 2002 yılında % 50'ye ulaşmıştır. Yine 1997 yılında 140 Euro olan sözleşme bedeli 2002 yılında 255 Euro ya yükselmiştir.

6.2.8. Litvanya

Yayım hizmetleri, Danimarka modeli esas alınarak organize edilmiştir. Ülkedeki tarımsal yayım hizmetleri 1993 yılında kurulan Ulusal Yayım Servisi tarafından sunulmaktadır.

Litvanya Tarımsal Yayım Servisi kurucuları aşağıdaki gibidir;

1- Litvanya Tarım Bakanlığı (% 99)

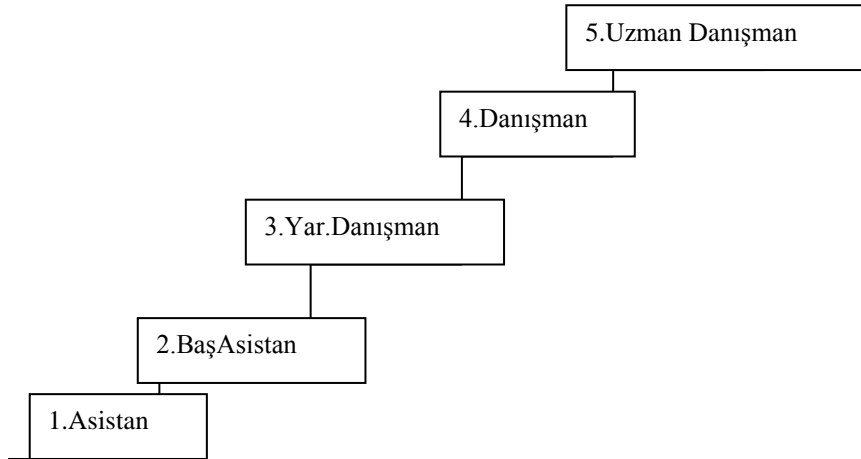
2- Litvanya Çiftçiler Birliği (% 1)

Litvanya Tarımsal Firmalar birliği olan bir şirkettir. Tarımsal yayım şirketinin en üst yönetim organı genel kurul olup, çalışmalar yönetim kurulu tarafından yürütülmektedir.

Tarımsal yayım servisi sahip olduğu bürolarla ülkenin tamamına hizmet vermektedir. 5 bölgede 26 ilde toplam 44 yayım bürosu mevcuttur. Büroların her birinde 3–6 uzman görev yapmaktadır. Ayrıca ülke geneline hizmet etmek üzere bir Tarımsal Yayım Merkezi vardır.

Finansman, Tarım Bakanlığı ile yapılan hizmet sözleşmeleri çerçevesinde alınan kaynaklardan, çiftçiler ve diğer hizmet alanların ödedikleri ücretlerden, uluslar arası kuruluşlardan sağlanan finansmanlardan oluşur. Çiftçilerin yayım hizmetlerinin finansmanına katkıları, % 26,1 ile % 74,3 arasında değişmektedir. Bu çerçevede 1992 yılında sıfır olan çiftçi katkısı 2003 yılında ortalama % 51'e ulaşmıştır.

Litvanya Tarımsal Yayım Servisi, bünyesinde görev yapan personel için beş kademeli bir uzmanlaşma sistemi uygulamaktadır.

6.2.9. Polonya

Tarımsal yayım, yıllar boyunca rolleri ve fonksiyonları değişmiş olmakla birlikte, Polonya'da oldukça uzun bir geçmişe sahiptir. Son büyük değişiklik tarımsal yayım hizmetleri ile ilgili olarak yapılan yasal düzenlemeyle birlikte 2005 yılında gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede yapılan yasal düzenlemelerle, tarımsal yayım hizmetlerinin organizasyon yapısı, amaçları ve yayım kuruluşlarının uyacakları kurallar net olarak belirlenmiştir. Böylece 2005 yılında gerçekleştirilen reformla tarımsal yayım kuruluşlarının ve hizmetlerinin yasal alt yapısı çizilmiştir. Aşağıda tarımsal yayımının yeniden yapılandırılması, misyonları, stratejik amaçları açıklanacaktır.

6.3.9.1. Tarımsal Yayım Sistemi

Polonya da tarımsal yayım şu anda devletin sahip olduğu ancak yasal sınırları çizilmiş birimler tarafından yürütülmektedir. Tarımsal yayım hizmetlerinin temel olarak yöneldikleri alanlar ise; tarımsal gelişme, pazarlama, ev ekonomisi, AB ve ulusal kaynaklardan yapılan desteklemelere ilişkin bilgilendirme gibi konulardır.

1 Mayıs 2005 tarihinden beri Polonya AB'nin yeni üyesidir. Polonya'da tarım sektörünün sosyal ve ekonomik önemi diğer Birlik üyesi ülkelere göre oldukça yüksektir. Ulusal gelirden tarımın payı 1998 yılında % 12,9 dan 2004 yılında % 2,6 ya düşmüştür. Tarım işletmeleri genellikle karışık üretim yapmaktadırlar ve tarım sektörünün verimliliği toplam ekonomik verimlilikten % 25 daha düşüktür. 2002 yılı verilerine göre, ortalama gübre kullanımı 93,3Kg/ha ve ortalama ilaç kullanımı ise 0,78 Kg/ha düzeyindedir. Ülkede ortalama işletme genişliği 9,6 hektardır. Genellikle küçük işletme yapısının hakim olduğu Polonya'da, 1-5 hektar büyüklüğe sahip işletmeler toplam işletmelerin % 58,7 sini oluşturmakta ve toplam alanın % 19,1 kadarını işlemektedirler.

Polonya tarımı değişim sürecindedir. Hükümet kontrolündeki tarımsal üretimden özel mülkiyete dayalı tarımsal yapıya geçiş sonrasında şimdi de AB üyeliği ve bunun getirdiği yeni düzenlemeler tarım sektöründe önemli değişimlerin yaşanmasına neden olmaktadır. Çiftçiler ve gıda sanayi AB'nin yüksek standartlarına ulaşmak, hastalık ve salgın tehlikelerini azaltmak için çok katı olan AB yönetmeliklerine uymak zorundadırlar. AB kurallarına uygun üretim yapmanın yanı sıra AB pazarlarındaki rekabet gücünün korunabilmesi için maliyetlerin de düşürülmesi önem taşımaktadır. Ülkenin küçük işletmelerden oluşan tarımsal yapısı dikkate alındığında; bu işletmelerin dünya pazarlarında veya yerel pazarlarda varlıklarını sürdürebilmelerinde önemli güçlükler bulunmaktadır. Bunun yanı sıra kırsal alanlardaki yaşam kalitesinin artırılması bir başka üzerinde durulması gereken konudur. Bu çerçevede; tarımsal bilgi sisteminin ve özellikle de kamu yayım örgütünün yukarıda ifade edilen değişimlere karşı nasıl bir reaksiyon göstereceği önemlidir.

Bu bağlamda, tarımsal yapıdaki değişimler ve AB üyeliği sonrasında tarımsal yayım hizmetlerinin vizyonu, stratejisi ve organizasyon yapısının nasıl olması gerektiğini tartışmak üzere bütün ülkedeki uzmanlar bir araya getirilerek bir çalışma yapılmış elde edilen sonuçlara göre oluşturulan belge Polonya meclisi tarafından 22 Ekim 2004 tarihinde yasalaştırılarak 1 Ocak 2005 tarihinde uygulamaya konulmuştur.

6.2.9.2. Değişim süreci

Geçiş sürecinde tarım sektörü için bir faktör eş zamanlı olarak değişmektedir. Tarımsal

yayım organizasyonları da bu değişimler çerçevesinde aşağıdaki gelişmelere cevap vermek zorundadırlar.

1- Avrupa Birliği üyeliği tarımsal üretim artışından tarımsal ürün kalitesine, verimliliğe ve yüksek sağlık standartlarına yönelmeyi zorunlu kılmaktadır.

2- Çevrenin korunmasına ilişkin giderler tarımsal üretimde önemli bir maliyet unsuru olmaktadır.

3- Çiftçiler ve onları destekleyen kurumlar, Avrupa Birliğinin idari işlemlerinin ve prosedürlerinin nasıl gerçekleştirilebileceği ile proje ve desteklemelerin nasıl alınabileceğini öğrenmek zorundadırlar.

4- Çiftçiler gelecek yıllarda işletmelerinin dünya pazarlarına yönelik olarak uzmanlaşmaları ile yerel pazarlara yönelik farklılaştırılmış üretim yapmaları arasında bir seçim yapmak zorundadırlar.

5- Artık sadece çiftlik üretiminin değil aynı zamanda bütün üretim zincirinin (girdilerin temini, işleme ve pazarlama) kalitesi önemlidir.

6- İletişim teknolojisindeki gelişmeler çiftçilere bir çok bilgi kaynağından yararlanma olanağı sunmaktadır. Bu nedenle de bilgi seli içerisinde çiftçinin bilgi ihtiyacının içeriği değişmektedir.

7- Hükümetler, kamu hizmetleri için yaptıkları giderleri azaltmanın yollarını aramaktadırlar.

8- Araştırma ve yayımın sunduğu bilgiler şimdiye kadar kamu malı olarak görülmesine karşın bu durumunun gelecek yıllarda da sürüp süremeyeceği tartışmalıdır.

Tarımsal yayım sistemi, hem organizasyon yapısı bakımından hem de bilgi seviyesi açısından tarım sektöründe yaşanan değişimlere uygun cevaplar bulmak zorundadırlar. Yayımıcılar kendilerini değişimlere uydurmak ve bugün gereksinim duyulan hizmetleri sunmak zorundadırlar. Bu durumda yayımıcıların ve yayım servislerinin yapması gerekenler,

1- Üretim teknikleri ve verimlilik konularında çiftçilerin eğitimleri zorunludur.

2- En iyi teknolojinin aktarılması suretiyle çiftçilerin karar verme süreçlerinde onlara yardım edebilmek için yayımıcıların çok iyi iletişim yeteneklerine sahip olmaları gerekmektedir.

3- Sistemde yer alan birçok bilgi kaynağından en uygun bilginin seçiminde çiftçiye yayımıcıların yardım etmeleri gerekmektedir.

4- Üretim zincirlerinin (üretim, işleme, pazarlama) iyileştirilmesi sadece farklı ağılardan geliştirilecek teknolojilere değil aynı zamanda çiftçilerin organizasyon yeteneklerinin iyileştirilmesini de gerektirmektedir.

5- AB yönetmeliklerine uygun üretim yapılması, desteklemelerin alınması ve kullanılması, proje tekliflerinin hazırlanması gibi konular yayım servislerinin yeni çalışma alanlarını oluşturmaktadır.

6- Tarımsal yayım sistemi sadece yeni görevlerle değil aynı zamanda hükümetlerin giderlerin azaltılması baskısıyla karşı karşıyadır.

6.2.9.3. Tarımsal yayım servisinin vizyonu

Polonya’da tarımsal yayım, yasal alt yapısı oluşturulmuş kamu yayım sistemidir. Sistem kamu kaynaklarından ve kendi gelir kaynaklarından finanse edilmektedir. Tek tip organizasyon yapısı ile ülke genelinde çiftçilere ve çiftçi ailelerine hizmet vermektedir. Tarımsal yayım servisi ülke genelinde ve yakın ülkelerde tanınan bir organizasyondur. Bu yapısıyla araştırma ile yakın işbirliği içinde yerel yönetimlerle birlikte çalışarak tarım sektörünü yönlendirmekte ve desteklemektedir.

6.2.9.4. Tarımsal yayım servisinin misyonu

Çiftçilere ve çiftçi ailelerine amaçlarına ulaşmalarında doğru karar vermeleri için yardımcı olmaktır. Araştırmanın desteğini alarak belirlenen çözümlerin çiftçilere aktarılması servisin temel görevlerindedir.

Polonya tarımsal yayım servisinin stratejik açıdan amaçları şöyle sıralanabilir;

1- Çiftçilere mevcut kaynakları ile maksimum geliri elde edebilmeleri için yardım etmek

2- Çiftçilere, serbest piyasa ekonomisi koşullarında, doğal kaynakların korunmasını da dikkate alarak işletmelerinin uzun vadeli olarak geliştirmeleri için yardım etmek,

3- Kalite standartları, gıda güvenliği ve güvenli iş koşullarının oluşturulmasında çiftçilere yardım etmek,

4- Çiftçileri ve ailelerini değişik konularda desteklemek

5- Kırsal alandaki kültürel ve doğal mirasların ve dokunun korunmasına yönelik çalışmalar yapmak,

Yukarıda ifade edilen amaçlara ulaşılabilmesi için;

6- Gereksinim duyulan bilgilerin araştırmalar sonucunda tespit edilmesi ve yayım çalışmalarında aktif olarak kullanılması,

7- Yayım servislerinin bil düzeylerinin ve yeteneklerinin geliştirilmesi,

8- Gerekli bilgilerin çiftçilerin kullanımına sunulması,

9- Tarımsal yayım çalışmaları için farklı metotların geliştirilmesi gerekmektedir.

6.2.9.5. Kamu yayım sisteminin avantajları

Polonya’da kamu yayım servisinin hizmet sunmasının avantajları şu şekilde sıralanabilir;

- 1- Yüksek kaliteli ve tecrübeli personel modern metot ve teknikleri kullanmak suretiyle yayım hizmeti sunar.
- 2- Çiftçilerle kuvvetli bağlar ve uzun ilişkilere dayanan işbirliği sağlanır (güven ve kabul)
- 3- Araştırma kuruluşları ile uzun süreli bağlantılar
- 4- Amaçlara daha çabuk ulaşmaya olanak sağlayan modern teknoloji alt yapısı,
- 5- İnsan kaynaklarının ve malzemeleri etkin olarak kullanmaya olanak veren sürekliliği olan bir kurumsal yapı
- 6- Yayım servisleri arasında eşit standartların sağlanması,
- 7- Çiftçiler ve çiftçi aileleri için yayım hizmetlerinden daha kolay yararlanma olanağı,
- 8- İç ve dış bilgi akışını sağlayan modern bir sistem
- 9- Performansı yüksek bir koordinasyon ve sürecin bütün aşamalarında sağlanabilen bir işbirliği
- 10- Önerilen tekniklerin test edilmesi ve kapsamlı yayım mesajlarının aktarılmasında etkinliğin sağlanması
- 11- Yurt dışı bağlantıların kurulması olanağı

6.2.9.6. Tarımsal yayım sisteminde mülkiyet ve organizasyon yapısı

Polonya tarımsal yayım sisteminin bugünkü yapısı aşağıdaki gibidir: Brwinov’da bulunan Ulusal Tarımsal Yayım merkezi ve buldukları illerin sınırları içinde hizmet veren 16 adet İl Tarımsal Yayım Merkezi ülkenin tarımsal yayım sistemini oluşturmaktadır. Tarımsal yayım merkezleri devlet ait ancak hukuksal yapıları yasayla belirlenmiştir.

Tarımsal yayım hizmetleri Tarım ve Kırsal Kalkınma Bakanlığının sorumluluğundadır. Ama her ilde bulunan tarımsal yayım merkezleri illerdeki yerel yöneticiye karşı da sorumludurlar. Her tarımsal yayım merkezi Bakanlık tarafından atanan ve görevden alınan bir müdür tarafından idare edilir. Tarımsal yayım merkezlerinin müdürleri 5 yıllık bir süre için atanırlar.

Her ilde tarımsal yayım merkezine bağlı olarak görev yapan bir sosyal ve tarımsal yayım konseyi mevcuttur. Tarımsal yayım konseylerinin görevleri; yayım merkezlerinin yıllık çalışma programlarını onaylamak ve yıllık çalışma sonuçlarını değerlendirmektir. Tarımsal yayım konseyi, görev süreleri 5 yıl olan 11 üyeden oluşmaktadır. Ulusal Yayım Konsey üyeleri

Bakan tarafından, İl Yayım Konseyi üyeleri ile Valiler tarafından atanırlar. Yayım konseylerinde hangi kurumların temsilcilerinin yer alacağı yasada belirlenmiştir. Konseye temsilci veren kuruluşlar; Tarım ve Kırsal Kalkınma Bakanlığı (illerde valilikler), Ziraat Odaları Birliği (illerde ziraat odaları), Tarımsal ticaret birlikleri, Üniversiteler ve araştırma kuruluşlarıdır.

6.2.9.7. İl tarımsal yayım merkezlerinin faaliyetleri

İl Tarımsal Yayım Merkezleri aşağıda sayılan konularda çiftçilere eğitim vermekle görevlidir;

- 1- Modern tarım teknikleri, ıslah ve gıda maddelerinin işlenmesi
- 2- Tarım işletmelerinin teknolojik, ekonomik ve organizasyonel problemlerinin çözülmesi,
- 3- Tarım işletmelerinde muhasebe teknikleri,
- 4- Çevre dostu tarım teknikleri,
- 5- Kırsal alanda girişimcilik ruhunun geliştirilmesi,
- 6- Tarım işletmelerinin modernizasyonu,
- 7- OTP desteklerinin kullanılması ve AB politikalarının uygulanması,
- 8- İşletmelerin yenilenmesi, kalitenin iyileştirilmesi ve çiftçilerin pazardaki durumlarının güçlendirilmesi,
- 9- Çiftlik yönetimi teknikleri,
- 10- Yerel ve bölgesel ürünlerin desteklenmesi,
- 11- Tarımsal üretimi destekleyen bilgilendirme çalışmaları
- 12- Çiftçilerin AB kaynakları ve ulusal kaynaklar ile ilgili olarak başvuru formlarının ve işletme planlarının hazırlanması
- 13- Çevre dostu üretim metotları ve kırsal yaşam biçimlerinin yaygınlaştırılması

6.2.9.8. Özel tarımsal yayım hizmeti çalışmaları

Yasal alt yapısı oluşturulmuş bir kamu yayım servisi, Polonya’da tarımsal yayım hizmetlerinin gelecek yıllarda ticarileştirilmesi yolunda atılan ilk adımı olarak görülmektedir. Bu çerçevede belirli hizmetlerin ücretli olarak sunulabileceği planlanmaktadır:

- Ticari defterlerin ve muhasebe kayıtlarının tutulması
- Kırsal turizm ve çevre dostu tarımın desteklenmesine yönelik eğitim çalışmaları,
- Çiftçilere yönelik mesleki kurslar,
- Basılı ve görüntülü yayınlar, laboratuvar hizmetleri, konaklama hizmetleri

- Bina ve araçların eğitim amaçlı olarak üçüncü kişilere kiralanması,
 - Fuarlar, gösteriler, konferanslar ve diğer çalışmaların organizasyonu
 - Teknik, teknolojik raporların hazırlanması, finansman planlarının yapılması gibi çalışmalar,
 - AB kaynaklarından yararlanmak amacıyla hazırlanacak projeler,
- Tarımsal yayım hizmetleri için talep edilecek ücretler tarımsal yayım merkezlerinin müdürleri tarafından belirlenir ve fiyat listesi olarak Valinin/Bakanın onayından sonra açıklanır.

6.2.10. Bulgaristan

Bulgaristan Ulusal Tarımsal Yayım Servisi (NAAS) 1991 yılında çıkarılan bir yasayla, daha önce bağlı olduğu Tarım Akademisinden ayrılarak kurulmuştur. NAAS'ın temel amacı, Bulgaristan tarım sektörünü AB üyeliğine hazırlamak ve dünya pazarlarındaki rekabet gücünü artırmaktır.

NAAS, 1995–1998 yılında AB desteğiyle PHARE programı kapsamında kurulan tarımsal yayım servisinin devamı olarak kurulmuştur. Bu çerçevede 1999 yılında, Tarım Bakanlığı, Tarım Akademisi ve Gıda Sanayi kuruluşlarının temsilcileri ile bir işbirliği protokolü imzalanmıştır. Söz konusu protokolün bu üç tarafı ülkedeki tarımsal yayım sisteminin ana kurucuları olup, NAAS Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı olarak kurulmuştur.

NAAS 'ın misyonu, çiftçilere güncel bilgiler, özel danışmanlık ve diğer hizmetler sunmak suretiyle Ulusal tarım politikasının uygulanmasını sağlamak, tarımsal üretimin AB standartlarına ulaştırılmasına katkı sağlamak, ülkedeki tarım işletmelerinin AB ve dünya pazarlarıyla rekabet gücünü artırmaktır. NAAS, tarımsal yayım hizmetlerini, tarım işletmelerine, kooperatiflere ve üretici birliklerine yönelik olarak gerçekleştirmekte ve tarım sektöründe bilgi ve teknoloji transferini desteklemektedir. Bu amaçla da bilimsel ve ticari verilerin yer aldığı bir veri bankası kurulmuş olup, buradaki bilgiler düzenli olarak güncellenmektedir. NAAS bunların yanı sıra, sahip olduğu laboratuvarlar kanalıyla ücretsiz olarak toprak tahlilleri, kimyasal analizler, su tahlilleri, yem analizleri yapmakta ve bunların sonuçlarına göre çiftçilere önerilerde bulunmaktadır. NAAS ayrıca, tarım işletmelerine Tarım Bakanlığı, AB kaynakları ve bankalardan alacakları krediler ve desteklemelerle ilgili başvuruları için danışmanlık hizmeti vermektedir.

NAAS'ın bir başka ağırlıklı çalışma alanı ise; çiftçilerin örgütlenmelerinin teşvik edilmesi ve bu örgütlerin desteklenmesidir. NAAS bu görevlerini yerine getirmek için; seminerler, kurslar, demonstrasyonlar, tarla günleri, somut problemlere yönelik tartışma

toplantıları, büro ve işletme ziyaretleri gibi faaliyetleri gerçekleştirmekte ve bunları desteklemek amacıyla da, broşürler, lifletler, bültenler ve tarım takvimleri yayınlamaktadır.

NAAS'ın vizyonu; NAAS sahip olduğu nitelikli yönetim ve personel kadrosuyla çiftçilere bağımsız, tarafsız bilgileri sunmaktadır. Bu bağlamda, çiftçilerin sürekli olarak eğitilmeleri önemli görevlerden birisidir.

NAAS'ın kurumsal yapısı, genel merkez, analiz laboratuvarı ve 28 tane bölgesel yayım servisinden (RAAS) oluşmaktadır. Bölgesel yayım servisleri çiftçilere ücretsiz yayım hizmeti sunmaktadırlar. Tarımsal yayım hizmetlerinin finansmanı Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından karşılanmaktadır.

7. AB ÜLKELERİ VE TÜRKİYEDE TARIMSAL YAYIM UYGULAAMALARI

Bu bölümde Türkiye tarımında uygulanan tarımsal yayım ve danışmanlık sistemi, gelişmiş ülkelerdeki uygulamaları da dikkate alınarak birçok açıdan bir kalitatif analiz tekniği olan SWOT analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir.

Yapılan bu değerlendirmede Türkiye'deki tarımsal yayım ve danışmanlık sisteminin güçlü ve zayıf yönleri dikkate alınarak incelenmiş ve tarımsal üretime daha fazla katkı sağlayabilmesi ve daha etkin bir hale gelebilmesi açısından Türkiye'nin önündeki fırsatlar ve tehditler Çizelge 7.1'de açıklanmıştır. Bu bölümde ayrıca AB'de tarımsal yayım ve danışmanlık sisteminin mevcut durumu ve Türkiye'de ki durumun genel olarak karşılaştırılması yapılmıştır.

Çizelge 7.1'den de anlaşılacağı gibi Türkiye tarımsal yayım ve danışmanlık sisteminin birçok güçlü yönü olduğu gibi önemli zayıf tarafları da bulunmaktadır. Bu zayıf yönler daha çok yapısal nitelikli olup çözümü bilimsel ve tutarlı politikalar izlemeyi gerektirmektedir. İzlenecek bu politikalar mevcut yapısal sorunları çözmeye yönelik oluşturulmalıdır. Kısacası bu yapısal sorunların çözümü bulunmaktadır. Bu sorunlar çözüldüğü takdirde "fırsatlar" bölümünde yazılı olan konular Türkiye'de tarım sektörü için oldukça avantajlı bir konum arz edecektir.

Türkiye tarımının ve tarım piyasalarının önündeki fırsatlardan yararlanabilmesi için nitelikli ve tutarlı tarım politikalarının izlenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde Türkiye tarımını tehdit eden birçok sorun istenilen düzeye gelinmesini engelleyebilecektir. Hali hazırda kamuda yayım ile görevlendirilebilecek elemanı sayısı toplam 24502' dir. Bu durumda tarımda çalışan 466 kişiye ve 1770 hektar araziye bir yayımcı ve araştırma enstitülerindeki her araştırmacıya ise 7.4 yayımcı düşmektedir.

Türkiye'de tarımsal yayım sisteminin mevcut durumuyla AB' ne uyum sağlaması mümkün görünmemektedir. Daha önceki bölümlerde hem genel hem de ülkeler bazında incelendiği gibi AB'nde kamu, yayım hizmetindeki ağırlığını azaltmış, desteklemeler veya benzeri argümanlar kullanılarak yayımda özelleşme teşvik edilmiştir. Kamunun yayımdaki ağırlığının oranı her geçen gün biraz daha azalmakta, özel yayım şirketleri, serbest yayım danışmanları veya çiftçi örgütleri gibi kuruluşlar aracılığıyla üreticilerin yayım hizmetlerinin finansmanına katkı payı gün geçtikçe artmaktadır. İngiltere gibi bunu son derece başarıya ulaştırmış ülkeler vardır. Yayım hizmetlerinin özelleştirilmesi devletin tamamen konudan uzaklaşması anlamına gelmemekte aksine politika üreten, organize eden, kontrol ve denetim yapan kurum olarak bu asli görevlerinde çok daha etkin olmasına olanak vermektedir.

Ülkemizde mevcut tarımsal yapı göz önüne alındığında genel olarak bir özelleştirmenin mümkün olamayacağı görülmektedir. Çünkü bölgeler arası gelişmişlik, maliyet, verimlilik, ürün deseni, üreticilerin eğitim düzeyi gibi pek çok konuda ciddi farklılıklar göze çarpmaktadır. Bu durumda Almanya' da eyaletlere göre yayım hizmetlerinin ayrı ayrı belirlenmiş olduğu gibi, Türkiye'de de bölgesel olarak mevcut yapıya uygun bir tarımsal yayım politikası oluşturulması mümkündür. Böylelikle üreticilerin yayım ve eğitim hizmeti satın alamayacak kadar düşük gelirlere sahip olduğu verimin ve üretimin veya eğitim ve bilinçlenmenin düşük seviyede olduğu bölgelere devletin daha fazla kaynak ayırması, daha fazla eleman görevlendirmesi, sonuç olarak daha kaliteli hizmet sunabilmesi de mümkün olacaktır.

Çizelge 7.1 : Türkiye'deki Tarımsal Yayım Sisteminin SWOT Analizi İle Değerlendirilmesi

<p>Türkiye Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Sisteminin Güçlü Yönleri</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tarım Bakanlığının ülkenin tamamına hitap edecek teşkilatlanmasının olması - Sayı açısından birçok üretici örgütü (<i>tarım kooperatifi, ziraat odası</i>) mevcut, - Tarımsal girdi kullanımının ve teknolojik yeniliklerin önemi biliniyor, - Tarım bakanlığının bilgi yayabilme konusunda teknolojik altyapısı güçlü, - Çok sayıda Ziraat Fakültesi ve Ziraat Mühendisi var. 	<p>Türkiye Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Sisteminin Zayıf Yönleri</p> <p>Türk tarımının yapısal sorunları, yayım sisteminin üreticiye ulaşımını olumsuz anlamda etkiliyor.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tarımsal yayım, Bakanlığın öncelik verdiği konular arasında değil - Üretici örgütleri etkin değil, finansman sorunları var, devlet desteği yok gibi, - Bakanlığın yayım elemanları yeterli uzmanlığa sahip değil - Ziraat Mühendislerinin istihdam sorunu ciddi boyutlarda <p>Üreticiler Bakanlığın teknolojik altyapısından yeterince yararlanamıyor.</p> <p>Bakanlığın üreticiye hizmet götürme konusunda bütçe ve teknik altyapı sorunları var.</p>
<p>FIRSATLAR</p> <ul style="list-style-type: none"> - AB'ne katılım sürecinde tarımsal yayım ile ilgili birçok olanak var. - Girişimci ruha sahip, risk alabilen üretici, kooperatifçi ve iş adamlarının sayısı hızla artmakta. - Üretici örgütleri ve özellikle tarım kooperatifleri için uygun ortam ve destek sağlanırsa, üreticiler tarımsal yayım konusunda daha iyi bir konuma gelebilir. <p>Tarımsal yayım ve danışmanlık faaliyetlerinin Devletin tekeline çıkıp özel yayım ve danışmanlık kuruluşlarının da faaliyete başlaması.</p>	<p>TEHDİTLER</p> <p>Bakanlığın görev yapan yayım elemanlarına hizmet içi eğitimler düzenlememesi</p> <ul style="list-style-type: none"> - AB mevzuatının ve OTP'nın aynen AB'deki gibi uygulanması olanaksız, AB normlarına uyum kolay değil, -OTP gereği FEOGA'dan yararlanacak kırsal nüfusun fazlalığı ve ülkedeki işsizlik AB'ne girişte ciddi bir engel, -Hükümetlerin üretici kooperatif yönetimlerine müdahalesi sürüyor, üstelik bunlara mali desteği yok. -- Üreticiler kooperatif, birlik vb.özerk üretici örgütleri kurmaya istekli değil -Devletin uyguladığı tarımsal destekleme politikasında tarımsal yayıma yönelik faaliyetlere yeterince yer verilmiyor.

7.1. AB Açısından Türkiye’de Tarımsal Yayımın Güçlü ve Zayıf Yanları

Türkiye’de tarımsal yayım ve danışmanlık faaliyetleri ağırlıklı olarak Tarım Bakanlığı aracılığıyla kamu yayımı şeklinde yürütülmektedir. Bakanlık, 81 il ve 802 ilçede bünyesinde her kademedede teknik ve idari personel barındıracak şekilde teşkilatlanmıştır. Üretilen politikaların uygulanacak projelerin üreticiye duyurulması ve bilgilendirme ve eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi açısından bu geniş teşkilat yapısı büyük bir avantaj sağlamaktadır.

Ülkede çok sayıda çiftçi örgütü ve zirai konularla alakalı sivil toplum kuruluşu bulunması da Türkiye tarımsal yayım sisteminin güçlü yanlarındanıdır. Üreticiye ulaşmak ve çeşitli konularda bilgilendirme ve eğitim çalışmaları yapabilmek açısından bu kuruluşların sağladığı altyapı ve organizasyon imkânları avantajlı bir durum yaratmaktadır. Ancak, bu kuruluşların pek çoğu geçen zamanla birlikte hantallaşmış, yönetsel sıkıntıları olan kuruluşteki amaçlarından uzak kalmış olmaları sebebiyle yeterli işlerliğe sahip değillerdir.

Türkiye tarımsal yayım ve danışmanlık sisteminin güçlü yanlarından biri de gelişen teknoloji ile birlikte haberleşme ağının güçlenmiş olması ve üreticilerin büyük bir çoğunluğu tarafından yeni bilgi ve teknolojilerin öneminin bilinmesini sağlamıştır. Ancak Türk tarımının parçalı arazi yapısı, işletmelerin küçük ve çok sayıda olması gibi yapısal sorunlar nedeniyle çiftçiler ve üreticiler yayım sistemine, dolayısıyla bilgiye ulaşmakta güçlük çekmektedir.

Türkiye’de Bakanlık teknolojiyi ve yenilikleri takip edebilen ve uygulayabilen güçlü bir altyapıya ve yeterli personele sahip olmasına rağmen bahsi geçen yapısal sorunlar ve bütçe sıkıntıları nedeniyle üreticiye ulaşmakta ve hizmet sunmakta zorluklar yaşanmaktadır.

Ülkede geniş tarımsal nüfusa ulaşmakta bakanlığın hizmet sunmakta personel ihtiyacını karşılamak için faydalanacağı yetişmiş elemanı sağlama konusunda yeterli sayıda ziraat fakültesinin mevcut olması da sistemin güçlü yanlarındanıdır. Ancak ziraat fakültelerinde yeterli uygulamalı eğitim imkânı bulunmadığı için ziraat mühendisleri yeterli donanıma sahip olamamaktadır. Ayrıca pek çok bölge poli kültür bir yapıya sahip olduğundan ve fakültelerde bölgesel eğitim olmadığından uzmanlaşma mümkün olmamaktadır.

Türkiye’de tarımın birtakım altyapı sorunlarının olması tarımsal yayım ve danışmanlık sisteminin sağlıklı bir şekilde işlemlerini zorlaştırmaktadır. Arazi yapısı çok parçalı, ölçekler küçük ve işletmeler çok sayıda olduğundan üreticiye ulaşmak çok fazla zaman ve maddi olanak gerektirmekte yayım hizmetlerinin zamanında ve doğru şekilde sunulması zorlaşmaktadır. İşletmelerin küçük olması planlama ve takip edilebilirliği imkansız hale gelmektedir.

Tarımsal yayım tarım sektörünün hazırlık, üretim, pazarlama gibi her alanda lokomotif olması gereken bir konu olmasına rağmen ülkemizde hiçbir zaman gerektiği kadar önemli bir

konumda olamamıştır.

Bakanlık ürettiği politikalar açısından bitkisel ve hayvansal üretim, zirai mücadele, desteklemeler gibi konuları her zaman öncelikli konular olarak benimsemiş ancak yayım ayağı eksik kaldığından bu konularda yürütülen faaliyetlerde yeteri kadar başarıya ulaşamamıştır. Bakanlığın mevcut alt yapının analizi sonucu elde edilen verilerden hareketle oluşturulmuş ve bir sistem teşekkülü haline getirilmiş, uzun vadeli tarımsal politikaları olmadığından her yeni yönetim ve değişen kadroyla birlikte oluşturulmuş politikalar ve buna bağlı olarak uygulanan faaliyetler sektöre uğramakta süreçler yarım kalmakta ve konularla ilgili yetişmiş kadrolar uzmanlık alanlarından uzaklaşmaktadır.

7.2. AB Açısından Türkiye’de Tarımsal Yayım Fırsatları ve Tehditler

Avrupa Birliğine ortaklık sürecinde tarımsal konularda faydalanılabilecek çok sayıda imkanların ve fonların varlığı günümüzde konuyla ilgili pek çok fırsatlar sunmaktadır.

Yayım, eğitim, altyapıyla ilgili sorunlar gibi pek çok alanda hazırlanacak projelerle Avrupa Birliği fonlarından yararlanmak mümkündür ancak konuyla ilgili yeterince bilgilendirme ve hizmet içi eğitim yapılmadığından bakanlık personeli ve üreticilerin bu imkanlardan faydalanması mümkün olmamaktadır.

Tarım sektöründen işletme ölçeklerinin günden güne küçülmesi, göç gibi sebeplerle genç nüfusun uzaklaşması uzun yıllar önemli bir engel olmuştur. Günümüzde sektörün değişme ve canlanma yavaş da olsa gözlenmektedir. Daha genç ve eğitim seviyesi yüksek bir kitle sektöre girişimci olarak ilgi duymaya başlamış ve büyük ölçekli yatırımların sayısı artmaya başlamıştır. Bu da zirai üretimi sadece köylülükle sınırlı olmaktan çıkarıp işletme ruhuna doğru götürmektedir.

Devletin uyguladığı tarımsal destekleme politikalarında tarımsal yayıma ayrılan payın yetersizliği de tarımsal yayım ve danışmanlık sistemin için bir tehdit olarak karşımıza çıkmaktadır. Üreticilere verilen destekler yayım ve danışmanlık hizmetleriyle bağlantılandırılmadığı için üreticiler yeteri kadar eğitim hizmetlerinden faydalanmamaktadır.

Avrupa Birliğine üyelik süreci de Türkiye tarımını yakından etkileyen süreçlerden biridir. 21 Mayıs 2003 tarihinde Avrupa Birliği Parlamentosu tarafından yayınlanan bir raporda, Avrupa Birliği tarımı ile Türk tarımı arasında sorun oluşturan temel farklılıklar;

- Verimlilik
- İşletme büyüklüğü ve verim farklılıkları
- Çiftçi örgütleri
- Kullanılan teknoloji

-Zirai m¼cadele ve hayvan sağlığı konuları olarak sayılmaktadır.

Ayrıca T¼rkiye’de tarım sektörünün, Avrupa Birliği’ne ve Ortak Tarım Politikası’na uyum açısından en sorunlu sektör olduğu vurgulanmaktadır (Şişman2010).

8. SONUÇ

Kamu yayımının kalitesinin ve verimliliğinin artırılması, yayım hizmeti sunan resmi kuruluşların içinde buldukları yavaş çalışan ve bürokratik engellerle uğraşan konumdan çıkarılıp, hızlı karar veren ve uygulayan çağdaş katılımcı bir yapıya ve çalışma düzenine kavuşturulması ile mümkündür.

Türkiye’de tüm çiftçiler tarımsal yayım hizmetini satın alabilecek durumda ve eğitimde olmayıp, kamu dışı yayımı üstlenecek kurum ve kişilerde henüz yeterli bilgi birikimi ve kapasite oluşmamıştır.

Kamu dışı yayım, bakanlığın kontrolü altında desteklenmeli ve Türkiye’de çoğulcu bir yayım sisteminin oluşturulması için gereken çalışmalar da yapılmalıdır.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, önümüzdeki yıllarda bir yandan bilginin tamamıyla özel bir mal haline gelmesini önlemek ve bilgiye erişimde eşitsizliği önlemek amacıyla, çağdaş, çiftçi sorunlarına odaklanmış, ülkenin önceliklerine önem veren, katılımcı, bilişim teknolojilerinden tam olarak yararlanan ve kendini sürekli yenileyen bir kamu yayım örgütü oluştururken; çoğulcu bir anlayışla kamu dışı çiftçi eğitimi ve yayımın önünü açan, yönlendiren, izleyen ve değerlendiren bir rol üstlenmelidir.

Bugüne kadar ülkemizde de uygulanan ve üretilmiş teknolojilerin üreticilere aktarılmasına dayanan “Teknoloji Transferi Modeli” yeterince başarılı sonuçlar vermemiştir.

Kamu yayımında, program planlanmasında, eleman ve eğiticilerin eğitiminde “Katılımcı Yaklaşım Modeli” kullanılmalıdır. Bilginin üretilmesinde araştırmacı, yayımcı ve çiftçi en başından beri sürece dahil edilmelidir. Yayım programlarının geliştirilmesi, çiftçinin sorunlarının belirlenmesi ve çözüm önerilerinin ortaya çıkmasında katılım mutlaka sağlanmalıdır.

Türkiye’de yayımcının tanımı yapılmalı, yayımcılar özel bir eğitim ve sınavdan geçirildikten sonra spesifik bir statü verilmelidir. Bu statü gerekli yasal düzenlemelerle desteklenmelidir.

Var olan maddi ve insan kaynakların verimli ve etkin bir şekilde kullanılması için; daha az hiyerarşik, öğrenen kurum ortamının oluşturulması ve katılımcı bir yönetim yapılanması sağlanmalıdır.

Ülkemizin sosyo-ekonomik koşulları dikkate alındığında her bölgede standart bir yayım modelinin uygulanması beklenemeyeceği gibi, kamu dışı yayımda görev almak isteyen kurum ve kuruluşların da tüm bölgelerimizde aktif olarak yer alması mümkün değildir. Bu nedenlerle kamu; kaynakların daha somut amaç ve önceliklere yönlendirilmesini hedef olarak almak suretiyle bir yandan daha dinamik bir yapıyla hizmetlerini sürdürürken, diğer yayım hizmeti

sunucularını izlemeli, değerlendirmeli, yönlendirmeli ve denetlemelidir.

Standart bir şablona dayalı merkezi bir yayım örgütlenmesi yerine, illerde değişken bir örgütlenme modeli olması daha başarılı sonuçlar verecektir.

Çiftçinin nitelikli bilgi ile buluşması son derece önemlidir. Bununla birlikte kamu, çiftçinin bilgi ile buluşmasında bütün hizmetlerin sunumunu üstlenme olanağına sahip değildir. Bu nedenle, kamu ve kamu dışı yayım sunucularının birbirini tamamladığı çoğulcu modellerin geliştirilmesi ve desteklenmesi gereklidir.

Türkiye’de çiftçilerin tarımsal faaliyetleri, dolayısıyla bilgi ihtiyaçları çok farklıdır. Bu nedenle, bu ihtiyacın tek bir kaynak yerine bir çok kaynaktan karşılanması daha akılcıdır.

Yayıma aktarılan kaynakların artırılması ve yayımın finansman yelpazesini genişletmek için de çoğulcu yayım sistemi kurulmalıdır.

AB ülkelerinde tarımsal yayım sisteminin omurgasının kamu dışı unsurlara dayanması ve Ulusal programda özel yayıma geçiş konusunda verdiğimiz taahhüt dikkate alındığında ülkemizin tarımsal yayım sistemine çoğulcu bir yapı kazandırılması önem taşımaktadır.

Yeni bir örgütlenme modeli;

- Çiftçi odaklı olmalıdır.
- Talebe yönelik olmalıdır.
- Katılımcı yaklaşımları kullanılmalıdır.
- Örgütlenmeyi teşvik etmelidir.
- En az teknoloji transferi kadar, insan kaynağını geliştirmeyi amaçlamalıdır.
- Sürdürülebilir olmalıdır.
- Çevreye ve yoksulluğa duyarlı olmalıdır.

Özel yayım ve danışmanlık sistemlerinin kurulması ve geliştirilmesi sürecinde AB ülkelerinde yaşanan bazı deneyimler sonucunda şunları söylemek mümkündür. Farklı danışmanlık modelleri ile yaşanan tecrübeler göstermiştir ki; yabancı bir model, farklı sosyal ve ekonomik koşullara sahip başka bir ülkede direkt olarak uygulanamaz. Her model yerel koşullara uygun hale getirilmelidir. Farklı danışmanlık modellerinin gelişimi ve bunlarla yaşanan tecrübeler tarımsal danışmanlık sistemlerini geliştirmek isteyen ülkeler için sayısız örnek oluşturmuştur. Kendi tarımsal danışmanlık modelini geliştirmek isteyen bir ülke için bu bilgiler ve pratik tecrübeler esas teşkil etmelidir.

Özel tarımsal danışmanlığın geliştirilmesinde, kamu gücünün tarımsal bilgi sistemlerini yönetmesi ve koordine etmesi önemli bir unsurdur. Bilgi sisteminin performansı, sistemin bütün unsurlarının olaya dahil edilmesi ve işbirliği ağlarının kurulmasıyla yükseltilebilir. Kamudaki insan gücünün sınırlı olması nedeniyle böyle bir katılımcılığın sağlanması sistemin

kalitesini artırır. Bazı kamu görevlilerinin özel danışmanlık sistemlerinin kurulmasına ve finansman desteği sağlanmasına olumsuz bakmaları söz konusu olabilir. Ama sistemin bütün unsurlarının sürece dahil edilmesinin önemi unutulmamalıdır. Aksi takdirde tarımsal bilgi sistemleri konusunda verilen kararların etkisi azalır ve bazı kararlar kamu görevlileri tarafından kabul edilmez ve uygulamaya konulmaz.

Özel tarımsal danışmanlığın geliştirilmesi için strateji ve plan üzerinde anlaşmanın sağlanması çok önemli bir kriterdir. Strateji ve plan konu ile ilgili bütün çıkar gruplarının tarımsal bilgi sisteminin hangi yönde gelişeceğine ilişkin ortak kararları sonucu oluşturulmalıdır. Herkes tarafından kabul edilen bir strateji belgesinin ve yasal düzenlemelerin eksikliği özel tarımsal danışmanlığın başlangıçta problemlili doğmasına ve insan kaynaklarına, tarımsal bilgi sistemlerine yapılan bütün yatırımların kaybolmasına neden olabilir.

Tarımsal yayım hizmetleri, tarım politikalarının uygulanabilmesi için yararlı bir araçtır. Bu nedenle tarımsal yayım sistemi, tarım sektörünün genel yapısına ve ihtiyaçlarına göre şekillendirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Aktaş Y (1999). Osmanlı Devleti Tarımsal Örgütlenmesinin Çözümlemesi ve Tarımsal Yayım, HR.Ü.Z.F. Dergisi, 3, (3-4) 117,128, Şanlıurfa.
- Aktaş Y (2005). Tarımsal yayım Önemli midir?,
http://ziraat.harran.edu.tr/zirfakdergi/ziraatdergi_index.htm, 2005, Sayı 2,
Şanlıurfa.(erişim tarihi:07.02.2011)
- Anonim (2009). Tarımsal Yayımı Geliştirme Projesi, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, TEDGEM, Ankara.
- Anonim (2008). Yayım ve Danışmanlık Ders Notları, TEDGEM, Yayın Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- Benor D, Harrison J Q, Baxte M (1988). Tarımsal Yayım, Eğitim ve Ziyaret Sistemi (çeviri:M.Küçükkurt), Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi tarım Ekonomisi Bölümü, 86s., İzmir.
- Boyacı M (1996). Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Türkiye’de Tarımsal Yayım, TUAM Yayın Serisi, Sayı3,21s, E.Ü. Basımevi, İzmir.
- Ceylan C.İ (2006). Yayım Yöntemleri Ders Notları, Ank.Ü.Z.F.,11s, Ankara.
- Çukur T (2007). Türkiye’de Uygulanan Tarımsal Yayım Politikaları ve Ab’ye Uyum Açısından Öneriler Üzerine Bir Araştırma, E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, s275, İzmir.
- Değirmenci Y (2008). Tarımsal Yayım ve Danışmanlık, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı,TEDGEM Yayınları, Ankara.
- Keskin A.H (2011). Klonal Elma Yetiştiriciliğinde Tarımsal Yayımın Rolü Konya İli Çumra İlçesi Örneği, Ç.Ü.Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Kumuk T (1995). Tarımda Yayımın Önemi, E.Ü.Z.F. Dergisi,30 (1),223,230, İzmir.

- Kumuk T, Oktay E (1993). 2000'li Yıllara Doğru Tarımsal Yayım Politikaları, E.Ü.Z.F., 30 (3),199,206, İzmir.
- Manyaz İ (2009). Tarımsal Yayımın Geleceği ve Tarım Politikalarındaki Değişimler, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, TEDGEM Hizmetiçi Eğitim Notları, Ankara.
- Oktay E (1991). Tarımsal Yayım ve Türkiye, E.Ü.Z.F.,TUAM,Teknik Bülten,9,Ekim 1991.İzmir
- Özat H.E (2007). Avrupa Birliği Ülkelerinde Bilgi Teknolojileri, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, TEDGEM, Çalışma Raporları, Ankara.
- Özat H.E (2009). Tarımsal yayımda Özel Danışmanlık Sistemlerinin Geliştirilmesi Açısından KÖY-MER Projesinin Geleceği, TEDGEM, Yayım Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- Özçatalbaş O (1994). Gap Bölgesi'nde(Şanlıurfa'da) Tarımsal Yayımın Analizi ve Etkin Bir Yayım Çalışması İçin Gerekli Koşulların Saptanması Üzerine Bir Araştırma, Ç.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, Kod.No:266, Adana.
- Özçatalbaş O (1998). Tarımsal Yayım ve Haberleşme, Baki Kitabevi, İBN:975-72024-02-3, Adana
- Özçatalbaş O (2009). Türkiye ve AB'de Tarımsal Yayım Sistem ve Yaklaşımlarına Bakış, AB ve Türkiye Arasındaki sivil Toplum Diyaloğunun Çok Yönlü Geliştirilmesi Uluslararası Sempozyumu, Bildiri Kitabı, 5-8 Kasım2009, Ankara.
- Özçatalbaş O, Bostan Budak D, Boz İ, Karaturhan B (2010). Türkiye'de Tarım Danışmanlığı Sisteminin Geliştirilmesine Yönelik Önlemler, İzmir.
- Resmi Gazete. Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmelik, Sayı: 26283. 08 Eylül 2006
- Resmi Gazete. Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Düzenlenmesine Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, Sayı: 27166, 11 Mart 2009

Resmi Gazete. Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerinin Dzenlenmesine Dair Ynetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Ynetmelik, Sayı: 27538, 31 Mart 2010.

Swanson B E, Femer B J, Bahal R (1990). The Current Status Of Agricultural Extention Worldwide, Global Consultation On Agricultural Extention, 4-8 December, 1985, Rome, İtaly.

Şişman Z (2010). Tırkiye’de ve AB Őlkelerinde Tarımsal Yayım alışmalarının İncelenmesi, Ank.Ő. Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi, 46. Dnem AB Temel Eğitim Kursu, 41s, Ankara.

Wan Den Ban A W, Hawkins H S (1996). Agricultural Extention, Second Edition, Blackwel Science,p,294, USA.

Yurttaş Z, Atsan T, Keskin A (2007). Tarımsal Yayım ve İletişim Teknikleri, Erzurum. <http://ziyayurttaş.com.tr> (erişim tarihi: 17.01.2011)

ÖZGEÇMİŞ

30 Haziran 1973 tarihinde Tokat'da doğdu. Orta öğrenimini 1980-1991 yılları arasında Tokat ve Trabzon'da tamamladı. Yüksek öğrenimini 1996-2001 yıllarında Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü'nde tamamladı.

1991 yılından bu yana çeşitli kademelerinde görev aldığı Tarım Gıda ve Hayvancılık Bakanlığı'nda ziraat mühendisi olarak çalışmaya devam etmektedir.

Fatma KOÇAK